

SAPIENTIA ERDÉLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM
CSÍKSZEREDAI KAR
SZOCOLÓGIA

**Az érdekeltek elképzeléseinek vizsgálata és a helyi-megyei szintű
együttműködések lehetőségei a medve-ember konfliktusok
enyhítésében Hargita megyében**

Témavezető:

Dr. Sólyom Andrea

Egyetemi adjunktus

Végzős hallgató:

Csató Éva

Csíksereda

2019

UNIVERSITATEA SAPIENTIA CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE, SOCIO-UMANE ȘI
INGINEREȘTI MIERCUREA CIUC
SOCIOLOGIE

**Analiza propunerilor persoanelor interesate, și posibilitățile
colaborării la nivel local și județean privind ameliorarea
conflictelor dintre urs și om în județul Harghita**

Coordonator:

Dr. Sólyom Andrea

Lector universitar

Absolvent:

Csató Éva

Miercurea Ciuc

2019

Tartalomjegyzék

1.	Bevezető.....	2
1.1.	A kutatási téma bemutatása, problémafelvetés	2
1.2.	A kutatás eredményeinek hasznosíthatósága a közigazgatásban, lokális, regionális, megyei szinten.....	2
2.	Szakirodalmi áttekintés	3
2.1.	Romániában végzett kutatások.....	5
2.2.	Nemzetközi tanulmányok.....	7
2.3.	A medvekérdés turisztikai szempontból.....	10
3.	A kutatás módszertana	11
3.1.	Kutatási kérdések	11
4.	Kutatási eredmények	12
4.1.	Az egyéni interjúk elemzése.....	12
4.2.	Stakeholder platform műhelymunkák, munkamegbeszélések.....	17
4.3.	A sajtóban megjelent cikkek elemzése.....	31
4.4.	Interjúelemzés – második hullám.....	34
4.5.	Kérdőíves felmérés a nagyragadozó platform résztvevői körében.....	37
5.	Következtetések	39
6.	Hivatkozott források.....	41

1. Bevezető

1.1. A kutatási téma bemutatása, problémafelvetés

Napjainkban mindennapi kérdéssé vált a medve probléma Hargita megyében. A medve populáció növekedése nagyon sok negatív hatással jár, egyre nagyobb az általuk okozott károk száma, sokak szerint tarthatatlanná kezd válni a helyzet. A nagy létszám miatt kénytelenek elhagyni élőhelyüket, kiszorulnak onnan, így a lakott övezetekben keresnek élelmet és menedéket. Egyetlen romániai hatóság sem rendelkezik pontos adatokkal a medve állományról sem országos, sem regionális bontásban (HH 2018).

Azért választottam ezt a témát, mert úgy gondolom, hogy nagyon aktuális, szinte azt lehet mondani, hogy nincs olyan nap amikor ne beszélnék róla, vagy valahol ne találkoznánk vele és tudomásom szerint nem igazán kutatták ezt a témát szociológiai szempontból a mi térségünkben. Mind elméleti, mind gyakorlati szempontból nagyon aktuális. Mindenképpen valami megoldást kell találni, maguktól nem fognak megoldódni ezek a problémák. Úgy gondolom, hogy egész Székelyföld lakosságát érinti az ügy, van akit szorosabban, van akit kevésbé, de szinte mindenki érintett a témában valamilyen mértékben.

Romániában a medve kérdés kezelése erősen központosított és ez a tapasztalat szerint akadályozza a hatékony fellépést. Másrészt a helyi szereplők nem látják a helyüket ebben a folyamatban és a köztük létező együttműködések szintje is alacsony a medve témában. Az Európai Unió azt szorgalmazza, hogy a helyi szereplők vegyenek részt a konfliktusmenedzsment folyamatában (European Large Carnivore Platform), mert ez hozzájárul a hatékonyabb, tartósabb, nagyobb társadalmi elfogadottságnak örvendő megoldások alkalmazásához. Romániában úgy tűnik, hogy ez a folyamat először Hargita megyében indul el, és kutatásom egyik célja szociológiai szempontból követni ezt az európai projekt keretében zajló folyamatot. Az érdekelték közötti együttműködésen alapuló konfliktusmenedzsment témája újszerű Romániában.

1.2. A kutatás eredményeinek hasznosíthatósága a közigazgatásban, lokális, regionális, megyei szinten

A kutatás eredményeképpen jobban fogjuk ismerni az érintett felek felfogását, létező és lehetséges szerepeit a medve-menedzsment témájában.

A kutatás hozzájárul a közigazgatás munkájához és hatékonyságához, ami az intézmények közötti együttműködést illeti egy olyan témában, amely jelenleg hátrányt, terhet jelent a helyi közösségeknek, de ami megfelelő menedzsmenttel hasznot tud hozni azoknak.

2. Szakirodalmi áttekintés

„A barnamedve (*Ursus arctos*) a medvék családjának legelterjedtebb képviselője. Egykor az északi félteke jelentős részét benépesítette: Észak-Amerikát, Európát, Észak-Afrikát, Közép és Észak-Ázsiát, illetve Japánt. Az emberi beavatkozásoknak köszönhetően mára már egykori élőhelyének töredékére szorult vissza. Ezek a beavatkozások napjainkban is folytatódnak, a természetes élőhelyek tönkretételének, az egyre nagyobb méretű emberi térhódításnak, a vadászatnak, orvvadászatnak köszönhetően. A kárpáti populáció fontos szerepet játszik a faj európai fennmaradásában. A hivatalos becslések szerint az európai medveállomány hozzávetőlegesen 40%-a Romániában él. A barnamedve napjainkban világszerte nemzetközi egyezmények és hazai törvények által egyaránt szigorúan védett faj és ez hasonlóképpen van Romániában is” (Domokos és Kecskés 2005: 39).

A 2000-es évek eleji adatok alapján a világ állománya 125000-150000 egyedből áll. A barnamedve a földrajzi Európában (kb. 50000 egyed) ma már nagyrészt egymástól elszigetelt, kis egyedszámú populációkban él. Nagyobb populáció Észak-kelet Európán (37000 példány) kívül a Kárpátokban (kb. 8000) és a Dinári Alpok-Pindosz hegységben (2800) található, valamint a Skandináv félszigeten, ahol a kipusztulás szélére sodródott, 130 egyed, de az évi 10-15%-os állomány növekedésnek köszönhetően 70 év alatt 1000 egyedre növekedett, ez a növekedés világviszonylatban az eddigi legnagyobb (Domokos és Kecskés 2005).

Jelentős probléma a mi térségünkben, hogy nemcsak az erdőkben találkozhatunk medvével, hanem már azokon kívül is. Sepsi és Kohl (1997) írásában olvashatjuk, hogy a Kárpátok mindkét oldalán elterjedt, olyan területeken, ahol megfelelőek az életkörülmények számára és találkozunk vele olyan területeken is, amelyek már nem tartoznak az ő életterébe, hanem kívül esnek annak külső határán. Ezzel kapcsolatosan Ionescu, a brassói Transilvania Tudományegyetem Erdő- és Vadgazdálkodási Karának dékánja, azt állítja, hogy nagyon sok téves információ kering, például arról, hogy a medvék élettere csökken annak köszönhetően, hogy kivágják az erdőket, de igazából a medve pont a kivágott részekben talál eledelt (Fülöp és mtsai 2018).

Sepsi és Kohl munkájában olvashatunk arról is, hogy egyes területeken a medvék hozzászoktak a turistákhoz és az etetésekhez, amiből az következik, hogy a turistaszegon lejárta után is látogatják ezeket a területeket, veszélyforrást jelentve a helyi gazdaságokra és persze az emberre nézve is. A mi térségünkben ilyen területként ki lehet emelni Tusnádfürdőt, illetve a Szent Anna tó térségét. Erre részletesebben kitérek a későbbiekben.

A medve azonban a Kárpátok biológiai sokféleségének egyik legfontosabb ernyőfaja, hozzájárul a különböző fajok és cserjék, magvak elterjedéséhez, a ragadozó fajok természetes kiválasztásához, a növényevő populációk egyensúlyának fenntartásához. Annak ellenére, hogy a faj létezése összességében biztonságos a rövid távú megőrzés szempontjából és viszonylag nagy egyedszám jellemzi, a kicsi, izolált populációkat az egyének alacsony száma és az emberekkel való gyakori kapcsolat fenyegeti. Ezeket a kis populációkat félig vad területeken izolálják emberi településekkel körülvéve. Jelentések alapján a nagy ragadozók helyzetét az jellemzi, hogy a Kárpát-medencében élő medvék legfontosabb fenyegetései az élőhelyek szétaprózódása, az üldöztetés, a nyugalom zavarai, az alacsony elfogadottság, a közlekedési infrastruktúra, a helyi infrastruktúrák fejlesztése. Ezek a nyomások már léteznek a Kárpátok romániai részén, a medve élőhelye folyamatosan visszaszorul és egyre jobban töredezik az emberi tevékenységeknek köszönhetően. A medvék a településekhez kapcsolódó területekre mennek és veszélyeztethetik az emberek tulajdonait, például az állatokat, ugyanakkor veszélyesek az emberre nézve is. Az erdészeti munkák, a turizmus fejlődése, a vadászat befolyásolja a faj elterjedését és viselkedését (Szabó és mtsai 2013).

A huszadik század elején Romániában a legtöbb medve a Görgényi-havasokban, Máramarosban, Naszód hegyeiben, a Fogarasi-havasokban, Sebes környékén, Csík és Háromszék megyékben volt található. Kisebb számban Vajdahunyad környékén és a Bánságban. Gorj, Vâlcea, Argeş, Muşcel körül, de megtalálható Dâmboviţa, Prahova, Râmnicul-Sărat környékén is. Moldvában nagyobb számban, kisebb számban pedig Bacău és Neamţ megyékben (Nedici 1942).

Hartel Tibor - ökológus kutató úgy véli, hogy „mindannyiunknak egyet kell értenünk abban, hogy szükség van viábilis medvepopulációra, azt nem akarhatjuk, hogy a medvék teljesen eltűnjenek a környezetünkől. Romániában található Európa és a világ legértékesebb biokulturális régiói, a medve és a farkas populációk egyedi identitáselemei ezen régióknak. Ezért nagyon fontos az, hogy hogyan kezelik a nagyragadozó - ember konfliktusokat, de fő eszközként a kilövéses eltávolítást tartják szem előtt. Olyan esetek is vannak, amikor a nagyragadozó véletlen jelenléte is zavar valakit, erre egy konkrét példa az, hogy 170 évvel

azután, hogy Németországban kihaltak a medvék, betévedt egy, amely heves politikai vitát váltott ki, a problémát finn vadászok segítségével oldották meg, kilőtték” (Hartel 2017).

Hartel két alapvetően eltérő ember - medve konfliktust kezelő modellt mutatott be. „Az első a „kilövéses modell”: ha baj van a legegyszerűbb megoldás a kilövés. Ezzel az a probléma, hogy ma még a konfliktus frontja a települések körül van, holnapra ez a frontvonal eltolódhat a „vadon” irányába és majd azokat is kilövik, amíg eltűnnek a régióban a vadon élő medvék. A második modell a „ember - medve koegzisztencia modell”, ennek a modellnek a lényegét a szociális és ökológiai rendszer sajátosságok képezik, amelyek facilitálhatják az ember - medve koegzisztenciáját. Megfelelő viselkedések és intézkedések, amelyek minimalizálják az ember - medve találkozását. Ebben a modellben utolsó helyen szerepel a medvék kilövése. Szükség van olyan diskurzusokra, amelyek a figyelem középpontjába a harmonizációt, a koegzisztenciát helyezik az ügy megoldása érdekében” (Hartel 2017).

Az ember-vadvilág konfliktusát olyan konfliktusként definiálják, amely akkor fordul elő, amikor a vadon élő állatok szükségletei és viselkedése negatívan hatnak az emberek céljaira, vagy ha az emberek céljai negatívan befolyásolják a vadon élő állatok szükségleteit (Powell és Mtsai 2018).

2.1. Romániában végzett kutatások

Egy kérdőíves kutatás során, amelyet 2016-ban Milcu és társai Erdélyben végeztek, a válaszadók nagy többsége úgy vélte, hogy az ember-medve együttélés rosszabbodni fog, míg nagyon kevés részük gondolta úgy, hogy javulni fog a helyzet, ez szerintem napjainkban is így van. Nem csak kérdőív segítségével végezték a kutatást, hanem interjúkat is készítettek az alanyokkal. Azt is kimutatták, hogy fontos társadalmi mozgatórugók lehetnek a medvékről való kellő tudás megszerzése, a károk és fenyegetések felmérése, amelyek befolyásolják az emberek felfogását, nézeteit az ember-medve együttéléstről. Azt is megtudták, hogy az együttéléssel kapcsolatos negatív szemlélet azért is alakult ki, mert nagyon sok rossz tapasztalat van az emberek körében, ennek egyik okát a medvék által okozott károk képezték, ez az eredmény összhangban van a korábbi tanulmányok eredményeivel. Többek között arra a következtetésre is jutottak, hogy az oktatás fontos eszköz lehet a problémás medvék kezelésére, de ezt ki kellene egészíteni a konfliktusok csökkentését célzó stratégiákkal, amelyek nagyon fontosak. Voltak, akik úgy gondolják, hogyha több lenne a közvetlen kapcsolat a medvékkel, pozitív kölcsönhatások jöhetnének létre, ezáltal a félelem is csökkenhetne. A tudás hiánya összefügg azzal, hogy ki hogyan látja a helyzetet, mert sokan csak a tapasztalati ismeretekre illetve ezek túlzott általánosítására támaszkodnak (Milcu és

mtsai 2016). Úgy gondolom, hogy sok esetben a tapasztalati ismeretekre való támaszkodás is ésszerű. Sajnos sok esetben valószínű, hogy még tapasztalat sincs, információ híján történik a véleményalkotás, csak azok alapján ítélik meg egyes személyek, amit hallottak másoktól, olvastak az újságból stb.

Egy néhány éve indított projekt keretében, amelynek kezdeményezője a Vráncsa megyei Környezetvédelmi Ügynökség volt és Hargita, Kovászna megye is csatlakozott, arra a következtetésekre jutottak, hogy a probléma kezelése a problémás egyedek áthelyezésével és a helyi lakossággal való konfliktusok csökkentése révén érhető el. Az összes elhagyott és árva medvebocs rehabilitációja, a Rehabilitációs Központ beavatkozásának és befogadóképességének növelése által oldódott meg, így a problémás medvék száma is csökkent. A projekt területén a károk mértékének csökkentését úgy próbálták megoldani, hogy elektromos kerítésrendszereket helyeztek el, minden évben a pásztor táborok, a termények és a méhkaptárak köré. A medve-ember együttélés biztosítása érdekében a projektben egy csapatot hoztak létre a medvék jelenléte által okozott károk elemzésére a lakott területeken. A csapat fő feladata az volt, hogy támogassa a medve-gazdálkodásért felelős hatóságokat és szervezeteket, hogy helyes döntéseket hozzanak a környéken vagy a közösségekben felmerülő konfliktusos helyzetekben. A projekt megvalósításakor a csapat 52 esetben vett részt beavatkozásokban (14 Vráncsa megyében, 15 Kovászna megyében és 23 Hargita megyében) (Lifeursus projekt 2014).

A birkák, a növények, a méhek vagy a gyümölcsösök védelmi rendszere, még ha nem is helyettesíti az élőhelyek és fajok megfelelő kezelését, része a komplex intézkedéseknek, amelyeket a barnamedve hosszú távú megőrzésének biztosítása érdekében végre kell hajtani. A projekt célja a kár mértékének csökkentése. Így a projekterületen összesen 124 védelmi rendszer került telepítésre. Mivel ennek a tevékenységnek a fő célja a védelmi rendszerek előmozdítása volt, olyan helyzetekben, ahol a kedvezményezett megbízható személynek bizonyult, többször is részesült a kerítés telepítési szolgáltatásaiban. Általános elvként a kerítések olyan helyekre kerültek telepítésre, ahol már bekövetkezett kár vagy kísérletek történtek. A gazdaságok és a háztartások védelmének javítása érdekében mindegyik rendszert nyomon követték, ellenőrizték az új károkat és a kár bekövetkezésének okait. A kárelemzés és a korábbi tapasztalatok alapján megalkották a növények, az állattenyésztés és a méhészet védelmi rendszereinek megvalósítására szolgáló módszert, a medvék által okozott károk csökkentése érdekében. A módszertan célja a gazdálkodók tájékoztatása a károk csökkentésének módjáról. A projekt egyik fontos célkitűzése az orvvadászat visszaszorítása és csapdába esett medvék megmentése (Lifeursus projekt 2014). A Stakeholder platform keretén

belül is többször beszéltek ezekről a kérdéskörökről az érintettek (villanypásztorok, gazdaságok háztartások védelme). Azon tíz tevékenység között is szerepel, amelyeket a platform keretén belül kidolgoztak. A jelenlegi platform során, ha kivitelezésre kerül, hatékony megoldás lehet, mert már előzetes tapasztalatokkal is rendelkeznek azok a személyek is, akik kidolgozzák ennek a működését és sokan azok közül is, akik a kedvezményezettek közé kerülhetnek.

A medve által okozott károk jelentős része a haszonállatok körében történik, de jelentős a növénykultúrákban és a méhészetben okozott károk száma is (Tőke 2018). A későbbiekben ki fogok erre térni részletesebben a sajtóelemzések során. Ugyancsak Tőke fogalmazta meg, hogy a medvetámadások felkapottá váltak a médiában ennek egyik oka, hogy egyre több az ilyen eset.

2.2. Nemzetközi tanulmányok

Arnott és társai az érdekelt feleket úgy határozták meg, hogy azok a személyek, akiket egy adott probléma érint, és akiket a kutatók kölcsönhatásba hoznak a megoldás keresésében. Az ember-medve konfliktus témában az érdekelt felek közé sorolhatók a politikai döntéshozók, a szakemberek, a közösség tagjai, ezeket még kiegészíteném a vadászokkal, erdészekkel, gazdálkodókkal stb. A közös megoldás-keresés folyamatában az érdekelt felek és a kutatók gyakran kiegészítő és átfedő ismereteket oszthatnak meg egymással, amelyek nagyban hozzájárulnak a probléma megoldásához. A kutatók különböző módszereket, tudományterületeket és ismereteket használnak fel az információk megszerzésére (Arnott és társai 2018).

Ha elfogadjuk az alapelvet, hogy az ember-húsevő konfliktus egy verseny a közös erőforrások miatt, legyen szó akár helyről, zsákmányról, vagy háziállatokról, akkor fogalmi szempontból viszonylag egyszerű feladat kell legyen a konfliktusok enyhítésére irányuló stratégiák kialakítása. Lényegében a konfliktus-megelőzés attól függ, hogyan azonosítjuk az ökológiai és társadalmi feltételeket a vadon élő állatok és az emberek közötti kölcsönhatások közvetítése révén, hatékony tájékoztatási vagy beavatkozási stratégiák kialakítására van szükség a jövőbeli konfliktusok kockázatának minimalizálására (Atwood és Breck 2012).

A vadon élő állatok konfliktusának szociológiai kutatása általában a probléma azonosítására összpontosít. A szociológiai kutatások nagy része támaszkodik a korábban gyűjtött felmérési adatok elemzésére az érdekelt felek számára, hogy tájékoztatást kapjanak a rájuk vonatkozó attitűdökről. Atwood és Breck megvizsgálták azokat a társadalmi attitűdváltozókat, amelyek látszólag befolyásolják a tényleges ember és húsevő

kölcsönhatásokkal kapcsolatos észlelések széles skáláját. Arra a következtetésre jutottak, hogy jövőbeli kölcsönhatások észlelése a múltbeli tapasztalatokhoz kapcsolódik. Nem meglepő, hogy a negatív élményekkel rendelkezők általában kevésbé tolerálják a jövőbeli konfliktusokat (Atwood és Breck 2012). A tolerancia attól is függ, hogy az egyének használnak-e földet, legyen szó rekreációról, mezőgazdasági termelésről vagy erőforrás-kitermelésről. Kellert és társai (1996) megállapították, hogy a ragadozókat negatívabban érzékelték azok, akik a természeti erőforrásokat kitermelő iparban dolgoztak vagy vidéki területeken éltek. Ezzel szemben pozitív a medvék és a farkasok felfogása azok körében, akinél magasabb a velük kapcsolatos ismeretek szintje. Egy New Yorkban végzett kutatás során azt mutatták ki, hogy New Yorkban a bejelentett medve-találkozások pozitívak voltak. Ezek az eltérő eredmények azt mutatják, hogy az egyének kockázati felfogása rendkívül változó, és azt befolyásolhatja a tudás/oktatás szintje, a földhasználat és a személyes viszonyok, tapasztalatok (Kellert és társai 1996). Úgy gondolom, hogy nálunk is negatívabb a medvék megítélése azok körében például, akik mezőgazdaságban dolgoznak és vidéki területeken élnek. Az is valószínű, hogy pozitívabb azok körében, akiknél magasabb a velük kapcsolatos ismeretek szintje. Az már nálunk nem jelenthető ki, hogy a medvékkel való találkozások pozitívak voltak, ez a medve stakeholder platform beszélgetései során is kiderült vagy akár a sajtóban megjelent cikkek alapján is kijelenthető.

A ragadozók kulcsfontosságú fajként elengedhetetlenek a biológiai sokféleség és az ökoszisztéma-egyensúly fenntartásához. Mivel a nagymacskák nagy területeket és bőséges zsákmányt igényelnek a túléléshez, az ilyen fajok megőrzésére irányuló védelmi erőfeszítések jelentős biodiverzitás növekedést eredményezhetnek. Az emberi népesség bővülése és a fejlődés azonban fokozta a versenyt a föld és a zsákmány fölött az emberek és nagy macskák között, elkerülhetetlen konfliktusokat okozva (Atwood és Breck 2012). Ezt a megállapítást át lehet fordítani a medve-ember konfliktusokra is.

Az állattenyésztési stratégiák eredményes beavatkozási típusok voltak. Ez a kategória magába foglalja az állatállomány áthelyezését, a kerítések, a kutyák, a víz vagy a zaj és egyéb fizikai akadályok elhelyezését. Korlátozott mértékű alkalmazható beavatkozási rendszer az ember-nagymacskák konfliktusokra a világ minden táján, az állattenyésztési technikák finomítása a konfliktuscsökkentés egyik leginkább pénzügyi szempontból megvalósítható és hatékony megközelítése lehet. Az állattenyésztési állományok területi kezelése szintén fontos szerepet játszhat a ragadozók támadásainak és veszteségeinek korlátozásában. A kutyák használata bizonyítottan hatékonyan korlátozza az állatállomány veszteségeit a magányos életmódú nagy macskáknál, beleértve a jaguárokat és leopárdokat, valamint más

macskafajtákat, mint például a gepárd és a puma. Ezt lehet nálunk is alkalmazni például olyan karamoknál, amelyek kint vannak az erdő szélén vagy az erdőn. A hatékonyság ellenére a pénzügyi kihívások, mint például a kutyák beszerzése, táplálása és képzése továbbra is akadályt jelentenek a konfliktusok enyhítésében. A nagymacskákkal való konfliktusok enyhítése érdekében más elrettentő eszközök, mint például kerítések, vízi akadályok vagy zajvédő eszközök is használhatók. Hayward és Kerley kiemelik azokat a költségeket is, amelyek nem kapcsolódnak konkrétan a konfliktushoz, mint például az ökológiai hatások vagy a pénzügyi terhek, amelyeket figyelembe kell venni a kerítések vagy más eszközök kialakítása előtt (Hayward és Kerley 2009).

Egy Namíbiában végzett kutatás kimutatta, hogy ott is nagyon sok problémájuk van a helyieknek a nagy ragadozókkal és sok esetben megoldásként az orvvadászatot választják, de elsősorban a megélhetésük miatt, mivel egyre rosszabb az anyagi helyzetük. Az orvvadászat által próbálnak némi plusz pénzbevételhez jutni (Rust és mtsai 2016). Ez annyiban kapcsolódik a mi terepünkhöz, hogy láthatjuk, nemcsak nálunk alkalmazzák ezt a módszert „szükség” esetén, ami egy nagy probléma, mert nem helyes, illegális és nem vezet hatékony megoldáshoz.

A közösségi alapú beavatkozások magukba foglalják a közösségi alapú természeti erőforrás-gazdálkodási programokat, az oktatási és kommunikációs kezdeményezéseket, a helyi irányításra és monitoringra, az ökoturizmus fejlesztésére vagy a jogi irányításra összpontosítanak. Az ilyen kezdeményezések sok szempontból hasznosak a közösségek számára, gyakran a közösségek ragadozókkal szembeni toleranciájának növelését segítik elő, de kevés vizsgálat összpontosított kifejezetten a konfliktuscökkentésre. A közösségi vagy az érdekelt felekkel kapcsolatos erőfeszítések nem voltak jól képviselvek az ember-nagymacska konfliktusok felülvizsgálatában, illetve a szélesebb körű emberi és vadvilági konfliktusok felülvizsgálatában (Powell és mtsai 2018).

A nemzetközi kutatásokat szem előtt tartva, azokat a mi helyi specifikus helyzeteinkre átalakítva lehet alkalmazni, akár ötletet meríteni belőlük. Például lehetséges megoldások lehetnek az állatállomány áthelyezése, a kerítések, a kutyák, a víz vagy a zaj és egyéb fizikai akadályok elhelyezése. Ezek közül már néhányat alkalmaztak nálunk is, amelyek hatékonyak is bizonyultak, mint például a kerítések (villanypásztorok). A nemzetközi szakirodalomban is olvashatunk az oktatás, a kellő tudás fontosságáról, amely nagyban befolyásolja az emberek viszonyulását adott helyzetekhez, erről a stakeholder platform során is több alkalommal beszéltek az érdekelt felek.

2.3. A medvekérdés turisztikai szempontból

Nagyon fontos turisztikai szempontból is foglalkozni a medve témával több okból kifolyólag is. Elsősorban azért, mert nagyon erős vonzerőt képez a turisták számára a medve. A vele való találkozásokat biztonságosabbá kellene tenni. Ezen kívül komoly pénzbevételhez is lehetne jutni általa, amelyet vissza is lehet fordítani, például olyan tevékenységek kivitelezésére lehetne használni, amelyek segítik az ember-medve konfliktusok csökkentését.

A helyi intézményrendszerek kulcsfontosságú tényezők a sikeres védelmi és közösségi programok kialakításában, de figyelembe kell venni a szervezeti és intézményi struktúrák változékonyságát. A nagy ragadozók esetében a konfliktusok különösen jelentős hatással lehetnek a helyi megélhetésre és a közösség fejlődésére. Számos vizsgált országban a nagy macskák jelentős idegenforgalmi vonzerőt képviselnek. A turizmusból származó bevételek ezért ösztönözhetik a helyi közösségeket arra, hogy fektessenek be a vadon élő állatok megőrzését elősegítő konfliktuscökkentési stratégiákba, ami mind az emberek, mind az állatok életminőségének javulásához vezet. A turisták és a vadvilág közötti kölcsönhatások szintén a kutatások középpontjában álltak, kiemelve a turizmus, a helyi közösségek és a helyi ökoszisztémák közötti kapcsolatokat, amelyek pozitívan befolyásolhatják mind az emberi megélhetést, mind a nagy ragadozók megőrzését (Powell és mtsai 2018).

Annak ellenére, hogy pénzügyi forrásokat igényelnek, amelyek nem mindig állnak rendelkezésre, a fizetési rendszerek, amelyek nyújtottak a helyi embereknek a vadon élő állatok élőhelyeinek megőrzéséért azzal a reménnyel, hogy megakadályozzák a ragadozók megtorló meggyilkolását, sikeresen segíthetik a biztonságosabb együttélést az emberek és a ragadozók között. Például sikerült a pakisztáni hó leopárd kármentesítési terv, amelynek finanszírozása az idegenforgalmi bevételekből származik, de csak akkor, ha a turizmus nyeresége elegendő (Hayward és Kerley 2009). Ezt a módszert nálunk is lehetne alkalmazni, vagy legalább meg kellene próbálni. Nem mindenki tekint problémaként a medvére, sőt ha turisztikai szempontból nézzük, egy nagyon jelentős vonzerőt képez, de fontos az, hogy a medve és az ember találkozása biztonságos körülmények között történjen. Igény van rá, nem csak helyi, hanem külföldi turisták is érdeklődnek. Például a Szent Anna tó egy olyan specifikus helyszín, amely távol található a településektől, ennek ellenére nagyon sok ember jár oda, az ilyen helyszíneket kellene kihasználni. Erről a témáról több alkalommal is beszéltek az érdekelt felek a műhely-beszélgetések során. Többen megfogalmazták azt, hogy nem csak negatívan, problémaként kell tekinteni a medvére, hanem ki kell használni a belőle származó bevételt is, mert egy komoly turisztikai vonzóerőt jelent a térség számára.

3. A kutatás módszertana

A kutatás során elsősorban azt szeretném vizsgálni, hogy milyen módszerekkel lehetne kezelni illetve csökkenteni a medvetámadásokat és ezekből kialakuló problémákat a helyi érdekelt felek szerint.

A kutatás során kvalitatív módszereket alkalmaztam: olyan személyekkel készült interjúkat elemeztem (16 illetve 10 interjú készült a résztvevőkkel a platform műhelymunkáit megelőzően és közben), akik érintettek és érdekeltek a témában, például közbirtokosság elnökökkel, vadászegyesületek tagjaival, civil szervezetek képviselőivel stb. Feldolgoztam azon beszélgetések jegyzeteit, amelyeket a fél éve indított projekt, az úgynevezett Medve stakeholder platform keretében készítettek. Ezen kívül részt vettem a műhelymunkákon (6 találkozó), és az azokon készült jegyzeteimet elemeztem: problémaelemzés, érdekek-szükségletek, potenciális lépések megyei szinten, tíz legnépszerűbb cselekvés. Valamint elemeztem a médiában megjelent írásokat (266 újságcikk) is, elsősorban a helyi és országos magyar nyelvű sajtóban megjelent cikkeket a témáról, a Székelyhonon és a Hargita Népeben, illetve a Maszol oldalakon megjelent cikkeket az utóbbi 1 éves periódusban.

Ezen kívül modelleztem azokat a körvonalazódó együttműködéseket helyi szervezetek és intézmények között, amelyek várhatóan át fogják alakítani a medve-menedzsment klasszikus intézményi szerkezetét. Ezt a folyamatot úgy is fel lehet fogni, mint egy társadalmi átalakulást, a demokrácia gyakorlásának egy példáját.

3.1. Kutatási kérdések

Azt vizsgálom, hogy helyi érdekelt perzepciójában hogyan jelenik meg a medve-ember konfliktus és annak különböző vetületei.

Az érintettek szerint milyen módszerekkel, intézkedésekkel lehetne megoldani a medvetámadásokat és belőlük fakadó károkat?

Tapasztalataik alapján hogyan lehetne megelőzni a jövőben a medvetámadásokat?

Véleményük és ismereteik szerint hogyan lehet biztonságosabbá tenni azokat a térségeket, ahol medvetámadások történtek?

Milyen közös érdekek fogalmazódnak meg és milyen együttműködési formák alakulnak ki az úgynevezett stakeholder platform folyamata során?

Milyen intézményi szerkezetek foglalkoztak mostanig a medve kérdéssel, és milyen irányú átalakulások várhatóak, a nemzetközi gyakorlatok és példák ismeretében?

4. Kutatási eredmények

A kutatás eredményeit a következő fejezetekre bontva elemzem: egyéni interjúk elemzése, stakeholder platform műhelymunkák, munkabeszélgetések, sajtóban megjelent cikkek elemzése, interjúelemzés második hulláma.

4.1. Az egyéni interjúk elemzése

Az interjúalanyok olyan intézmények képviselői, amelyek érintettek az ember és a medve közötti konfliktus témájában. Többségük a munkája által is kapcsolatba kerül a medve problémával, élettapasztalataik és hivatásuk által betekintést nyerhetnek ebbe a témába. Olyan intézmények, egyesületek, szervezetek tagjai, mint például: szarvasmarhatartók egyesülete, környezetvédelmi ügynökség, magánerdészet, vadászszövetség, Pogány-Havas kistérség, rendőrség stb. Az alábbiakban 18 interjúalany válaszainak elemzése olvasható, akikkel Valeria Salvatori, Hartel Tibor illetve Demeter László készített strukturált beszélgetést.

Főbb problémák

Az interjúalanyok legnagyobb problémának azt vélték, hogy nagyon el vannak szaporodva a medvék, de nincs pontos információ a medveállományról. Egyes példányok nem maradnak az erdőben, egyre közelebb kerülnek a lakott területekhez és most már nem csak éjszaka lehet velük találkozni, hanem nappal is. Ennek az egyik oka az, hogy egyre több az emberek által okozott zaj az ő környezetükben. Komoly veszélyt jelentenek az emberekre nézve, félelmet keltenek bennük. Egyes érintettek szerint a medvéket fontosabbnak tartják, mint egy ember életét az olyan szervezetek, intézmények, amelyek döntéseket hozhatnak a témában. Nagyon sok kárt okoznak, például állatállományokban, mezőgazdasági területeken, növényekben, de sajnos nem jelentik ezeket mind a károsultak. A válaszadók közül többen úgy gondolják, hogy jobb kártérítési rendszert kellene kialakítani, mivel a mostani túl bürokratikus. A megoldás egyes interjúalanyok szerint a problémás medvék kilövése lenne vagy az áttelepítés, de ezzel nem mindenki ért egyet, van aki úgy gondolja az áttelepítés nem megoldás. Egy másik probléma, hogy nem egyértelműek a jogszabályok, nincs közös megegyezés a román kormánnyal és nem bíznak az emberek a hatóságokban. Egyetlen

pozitívumként megemlítték azt, hogy vonzza a turistákat, de itt is van negatív hatás, mivel a turisták etetik őket és a távozásuk után is maradnak, visszajárnak a medvék (pl. Tusnádon).

A jelenlegi helyzet gyökerei

Az interjúalanyok nagyon sok okot soroltak fel arra vonatkozóan, hogy mi vezetett ehhez a helyzethez. Egyre közelebb kerülnek az emberek lakta területekhez, mert nagyon sok zavaró tényező van az erdőn, mint például a motorkerékpárok, de ezzel párhuzamosan már egyre bátrabbak, nem félnek annyira a medvék sem az emberektől, sem az általuk okozott zajoktól (traktor). A vadászatuk betiltása előtt a vadállatok etetése sokkal szervezettebb volt, kijelölt helyen, az erdőben szakintézmények által történt, napjainkban ez a rendszer teljesen fel van borulva, bárhol, bármikor, bárki elvégezheti ezt a feladatot. A domesztikálódott példányok most már nem esznek meg akármit, van amelyik medve csak a csirkét vagy csak a sertést eszi meg és egyes példányok már a házakba is bemennek az élelem után, akár a hűtőszekrényt is kinyitják (ezekre a sajtómegjelenések elemzése során visszatérünk egy következő fejezetben).

A vadászat tilalma nagyban hozzájárul az adott helyzet kialakulásához, nem tudják ellenőrizni a populációt és a domináns medvék kiszorítják a gyengébbeket az élőhelyükről, ebbe már a vadászok nem tudnak beleszólni. Ez egy új helyzet, amire nem volt senki felkészülve, hiányzik a jó stratégiai irányítás a központi hatóságoktól. Van aki úgy gondolja, hogy a kommunikációs csatornák segítségével az információk nagyon gyorsan terjednek, de egyben el is túlozzák azokat.

Az alanyok szerint a medvék és a más vadon élő állatok viselkedése nagyban megváltozott az elmúlt időkben, ugyanakkor az emberi sérülések száma is növekvő tendenciát mutat napjainkban és senki nem tesz semmilyen megelőző intézkedést. Mindazok a dolgok vezettek a jelenlegi helyzet kialakulásához, amelyeket megfogalmaztak az interjúalanyok. Nagyon összetett a helyzet, mert nem lehet egyértelműen azt mondani, hogy egy adott ok miatt alakult ki, hanem egymáshoz kapcsolódnak a különböző tevékenységek, események. Például a vadászat betiltása miatt nincs szelektálás.

Főbb jelenlegi és jövőbeli (potenciális) érintettek

Sok olyan intézmény vagy személy van, aki közvetlenül is érintett az ügyben. A következőket nevezték meg a megkérdezettek: közbirtokosságok, helyi önkormányzatok, vadásztársaságok, pásztorok, természetvédők, Hargita Megye Tanácsa – közvetít és tájékoztatja a helyi közösségeket, mezőgazdasági termelők, Környezetvédelmi –szervezetek,

–Minisztérium, –Ügynökség, erdészetek, állatvédők – védik a medvéket, helyi közösségek, polgármesterek, helyi hatóságok, román kormány. A vadászok bevételeknek mintegy 60%-át veszítették el az által, hogy nem vadászhatnak medvére.

Viszonylag magas részvételi hajlandóság mutatkozott a közös megoldáskeresés tekintetében, pozitív volt az alanyok hozzáállása. A megkérdezettek közül szinte mindenki mozgósítható volt, részt vett azokon a találkozókön, ahol megpróbáltak valamilyen megoldást kidolgozni a problémával kapcsolatban.

Vannak olyan szervezetek, intézmények, amelyek még érdekeltek az ügyben. Ilyenek például a civil szervezetek, helyi tanácsok, a Brassói Egyetem, a Gödöllői Egyetem, kutatók, gazdálkodók (állattartók, gyümölcs termesztők), vadász egyesületek, vendéglátók, turisztikai intézmények, turisták, kártérítéssel foglalkozó intézmények, állatorvosok, polgármesterek. Meg kell különböztetni az egyes csoportok érdekeit és problémáit. Az alanyok szerint a Környezetvédelmi Minisztériumnak külön munkacsoportot kellene létrehoznia, amely régióként foglalkozik a veszélyes medvék problémáival.

Más érintettekkel való kapcsolat

Az interjúalanyok többsége úgy vélte, hogy jó, tájékoztató jellegű kapcsolata van a többi érdekelt féllel, állandó beszélgetéseket folytatnak más szervezetekkel, leveleket is írnak egymásnak. Többségük úgy gondolja, hogy helyi szinten, például az önkormányzatokkal jó kapcsolatban állnak, de néha van, hogy az emberek panaszkodnak, dühösek mikor a vadászok nem tudnak nekik segíteni. Ezzel ellentétben volt olyan, aki nem bízik a Megyei Tanácsban, mert szerinte nincs együttműködés, de azért mutat némi érdeklődést a Megyei tanács és ez leginkább a médián keresztül nyilvánul meg, nem tudnak tenni sokat az ügyben, Bukarest pedig túl messze van, nem hallgat az érintettek, akár szervezetek, nem mutatnak érdeklődést az ügyben.

A hatóságokkal és a Megyei Környezetvédelmi Ügynökséggel kapcsolatban sem voltak teljesen megegyezők a vélemények, volt, aki úgy gondolta, hogy az MKÜ bürokratikus és nem próbál segíteni az embereknek, nincsenek eszközeik a beavatkozásra, ezzel ellentétben vannak olyanok, akik folyamatosan együttműködnek velük, a csendőrökkel és a polgármesterekkel is. Az érintettek közül (vadásztársulatok vezetői) megfogalmazták azt is, hogy a hatóságok nincsenek technikailag felkészülve a problémás esetek megoldására és csak akkor tesznek valamit, ha nagyon látványos eset történik (pl. medve az iskola udvarán). Az érintett szervezetek, intézmények vezetői próbáltak megoldásokat találni, mint például,

medvék etetése a természetes környezetükben, vadászat tilalmának megszüntetése a nagy ragadozók esetében.

Azok az emberek, akik károkat szenvedtek a ragadozók által, nagyon sok esetben nem jelentik azokat, úgy vélik, jobb ha saját maguk oldják meg a problémákat, de ezek a megoldások sok esetben illegálisak. Mikor az erdőbe mennek különböző terményeket gyűjteni sípszavakkal próbálják megijeszteni a medvéket. Egyes interjúalanyok percepciói szerint a medvét nem érdeklik már az erdőben megtalálható gyümölcsök, mint például a málna, hanem inkább előnyben részesíti a vadon megtalálható szilvát, almát, körtét. Az érintettek egyetértenek abban, hogy szükséges a jó kapcsolat a természetvédőkkel, mezőgazdászokkal, erdőgazdászokkal, vadászokkal, a turizmussal foglalkozókkal. Meg kell tapasztalni a más érdekelt felek helyzetét, például a természetvédőknek át kellene érezniük az emberek gondjait. Úgy vélem, hogy azon érintettek, akik együtt dolgoznak a műhelymunkák során, szorosán érintettek az ügyben és jól együtt tudnak működni annak ellenére is, hogy van némi vélemény-eltérés körükben is egyes helyzetekben.

Mit tettek eddig az alanyok (által képviselt intézmények) a megoldás érdekében?

Többen úgy gondolták a megkérdezettek közül, hogy a medvék pozitív oldalát is előtérbe kellene helyezni, nem csak szörnyként kellene tekinteni rájuk. Egy megoldásként javasolták azt, hogy a medvéket a saját élőhelyükön kellene etetni. A nagy ragadozók esetében a vadászat tilalmának felszabadítása is kezelhetné a problémát. Sokan próbálják távol tartani a medvéket az elektromos kerítésekkel (villanypásztorral). Hargita Megye tanácsa is nyújtott segítséget (pl. kerítéseket). A Szent István Egyetem munkatársai kérdőíves kutatást végeztek Hargita megyében a 2018-as év folyamán a barnamedve társadalmi megítélése témában és azt derítették ki, hogy a válaszadók 45,6%-a egyetért a mérgezéssel vagy az orvvadászattal, a probléma megoldására. A kutatás a barnamedve eloszlására is kitért Hargita megyében, a károkat és az emberi sérüléseket is vizsgálták. De az a probléma, hogy az egyetem kevés helyi tapasztalattal rendelkezik (Tőke 2018). A projekttevékenységek le kellett álljanak a pénz hiánya miatt. A tanulmányban olvashatók egyéb megoldások is: medve-biztos kukák, oktatás a hulladék kezelésére már az iskolákban is.

Nagyon sok próbálkozás volt azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehetne megoldani a medve problémát, de sajnos még egyik sem bizonyult elég hatékonynak, az érintettek próbálnak legjobb tudásuk szerint cselekedni.

Mi lenne a következménye annak, ha nem történnének lépések az ügy kezelésére?

Az alanyok szerint a medvék száma csak nőni fog és ezzel párhuzamosan a gazdasági veszteségek is növekedni fognak. A helyzet csak rosszabb lesz, az emberek nem fogják tovább tűrni és olyan drasztikus megoldásokhoz folyamodnak, mint például az orvvadászat, mérgezés, egyes alanyok szerint már most is történnek ilyen beavatkozások. Hogyha nem fog történni semmiféle változás, úgy gondolom, csak rosszabbodni fog a helyzet, az emberek türelme is véges. A jelenlegi helyzet pedig nem tud magától megoldódni.

A helyzet sürgőssége

Az interjúalanyok többsége nagyon sürgősnek véli a helyzetet, van aki szerint már a 25. órában vagyunk és ehhez hasonlóan már túl későnek is gondolták, egy 1-10-ig terjedő skálán 9-re is értékelték a helyzet sürgősségét. Az alanyok szerint, ha így folytatódik, az emberek a kezükbe fogják venni a helyzetet. A minisztérium döntései nagyban befolyásolják a helyzet alakulását, ha más döntéseket hoznának, lehet, hogy nem így alakulnának a dolgok. Az egyik alany szerint nagyon sok a konfliktusos helyzet, az állattenyésztésben a károk száma több 100, az emberi sérülések évente 20 körülire becsülhetők és az elmúlt években ezek mind növekvő tendenciát mutattak.

Az interjúalanyok (személyes) céljai az ügyben

Első lépés az lenne, ha pontosan meg tudnák határozni a medvék számát, hogy kvótát kellene kiadjanak, hogy egy adott helyen hány medve lehet. Szinte mindenki úgy gondolja, hogy szükség van egy regionális akciócsoportra, amely vészhelyzet esetén tud segíteni és a bukaresti intézményrendszernek meg kellene engednie, hogy egyes súlyos esetekben döntéseket hozhassanak helyi/megyei szinten (szubszidiaritás, decentralizáció). Gyorsabb lenne így a problémamegoldás, szükség esetén nem kellene várni Bukarestből az utasításokat, esetleg a kilövési engedélyeket, hamarabb közbe tudnának lépni egyes esetekben. Nem lenne megkötve a kezük a helyi intézményeknek, szervezeteknek, egyszerűbb és gyorsabb lenne az ügyintézés.

Nehézség az, hogy nem lehet könnyen azonosítani a problémás állatokat. Szükség van arra, hogy megengedjék, hogy a döntést és végrehajtást a lehető legalacsonyabb szinten hozzák meg, ahol a nagyobb hozzáértés. A vadásztársaságok képviselői szerint az is egy jó megoldás lenne, ha a minisztérium támogatná a vadászszervezeteket akár projekteken keresztül például, a vadon élő állatok táplálásában. Van aki úgy gondolja, hogy nem lehet megoldani másképp a problémát, csak a medvék eltüntetésével. Az egyik alany véleménye szerint minden intézmény tudja, hogy milyen szerepe van az ügyben, de a Környezetvédelmi

Minisztérium nem ismeri a helyzetet, vagy csak azt állítja. Az alanyok szerint döntéshozóknak meg kellene tapasztalniuk döntéseik súlyát. 10-20 év szükséges ahhoz, hogy megoldódjanak a problémák, a vadászok és vadászszövetségek kell javítsanak munkájukon.

Hogyan érinti az interjúalanyokat a helyzet? Milyen érzéseket vált ki belőlük?

Többségüknek negatív érzéseik vannak, félelem, frusztráció, csalódottság, tudatában vannak a veszélyeknek. Ezekkel ellentétben van aki úgy gondolja, hogy meg kell találni a pozitív oldalát a dolognak, például turizmus formájában. Az alanyok szerint a problémát nem lehet hosszú távon megoldani, az érintett szervek nem tudnak cselekedni, amikor szükség lenne rá. Az interjúalanyok megkérdőjelezték a döntéshozók kompetenciáit, felkészültségét stb. Ha ez a helyzet marad, mindenki veszíteni fog: az emberek is és a medvék is. Van aki állítja, hogy nem fél, tudatában van a veszélynek, de szeretne javítani a helyzeten és például ha az erdőbe megy, akkor zajt csinál, hogy azzal zavarja el a medvéket. Van aki azt állítja, hogy felelőséget érez és szeretne megfelelően eljárni, de nincs ereje hozzá.

Mit remélnék egy külső beavatkozástól?

Az alanyok szerint szükség van támogatásokra a probléma megoldására, egy „medvealapra”, amely a medvék körüli gazdasági kezdeményezéseket támogatja. A cél a konfliktusok csökkentése kell legyen. Az EU-nak kényszerítenie kell Romániát, hogy tegyen meg mindent az ügy megoldása érdekében. Számos olyan jó szakértő van, aki már demotivált ez ügyben a mostani helyzet miatt. A kívülállóknak szorosabban együtt kellene működniük a helyiekkel, mert csak így tudnak megfelelő döntéseket hozni. Csökkenteni kell a populációt, de nem feltétlenül kilövésessel. Külső fél új perspektívákat hozhat, amelyek eredményes megoldásokhoz vezethetnek. Minden új ötletet érdemes megvitatni és a helyi viszonyokhoz igazítani, megvalósítani, ha ésszerűnek tűnik. Egy kívülálló segíthet, hogy nemzetközi szinten megértsük a helyzetet.

4.2. Stakeholder platform műhelymunkák, munkamegbeszélések

A Stakeholder platformok három helyszínen működnek: Olaszországban, Spanyolországban és Romániában. A platform lényege a nagyragadozókkal való együttélést elősegítő regionális és lokális fórumok létrehozása. Ezen találkozók résztvevői azon dolgoznak, hogy jobban megértsék a problémát és majd ki tudjanak dolgozni lehetséges

megoldásokat annak kezelésére, a helyi specifikus helyzetekhez igazodva. A platform beszélgetéseit szakértő facilitátorok irányítják.

A stakeholder platform műhelymunkáin készített jegyzeteimet, hangfelvételeket és a jelentéseket felhasználva próbáltam elemezni az érdekelt felek eddigi találkozóin elhangzottakat. Minden találkozón részt vettem és az a tapasztatom, hogy egyre jobban haladnak a megoldások kidolgozása felé.

4.2.1. A találkozók célja, a csoport küldetése

Az első találkozón ismertették a megbeszélések céljait, majd bemutakoztak a résztvevők, leszögezték a csoport belső szabályait, majd röviden ismertették a projektet, azt követően a csoportok feladatuk kapták a problémafák elkészítését. A végén pedig a megbeszélés kiértékelésére került sor és megbeszéltek a következő lépéseket.

A bemutatkozás során mindenki elmondta személyes véleményét a témával kapcsolatban. Itt is hasonló hangzattak el, mint az első interjúk során, amelyeket a műhelymunkák elkezdése előtt készítettek az érdekelt felekkel, csak annyiban különbözött, hogy nem strukturált interjúk keretén belül fogalmazták meg tapasztalataikat, véleményeiket, meglátásaikat.

A bemutatkozás során három kijelentés közül kellett válasszanak a résztvevők, 1. azonnal cselekedni kell, 2. jobban meg kell érteni a helyzetet és 3. teljesen más jár a fejébe. A tizennégy résztvevőből tizenketten úgy gondolták, hogy azonnal cselekedni kell medve témában, hatan pedig, hogy először jobban meg kell érteni a helyzetet, de voltak olyanok is, akik mindkettőt megjelölték, ezen kívül néhányan a megelőzés fontosságát emelték ki.

A megfogalmazottak alapján a csoport küldetése „Olyan közös tevékenységek tervezése, megvitatása és kivitelezése Hargita megyében, amelyek a legjobb válaszokat adják a medvével való konfliktusokra, az ember-medve interakciók jobb megértésére alapozva, és ezáltal enyhítve a lakosok és gazdálkodók helyzetét.” (Demeter és mtsai 2019: 9)

A bemutatkozások során is szinte mindenki megfogalmazta, hogy a probléma nagyon aktuális és sürgősen cselekedni kell. Néhányan úgy gondolják, hogy sajnos nincs egy konkrét megoldás, amire azt lehet mondani, hogy végleg orvosolja a medve ügyben aktuális problémákat, nagyon komplex a helyzet. Nem drasztikus megoldásokat kell választani, hanem valami olyant, ami egyszerre jó a medvének és az embernek is. Minden olyan esetben, ami konfliktust generál, ami tragédia, sürgősen cselekedni kell, de a többi eset is megértést

igényel, minden ágát meg kellene érteni. Minél több embert be kell vonni a közös munkába, hogy releváns intézkedések szülessenek.

Voltak, akik megoldásnak javasolták a villanypásztort vagy pásztorkutyát, de ezek az eszközök nem oldják meg a problémát, védelmet nyújtanak, de hosszú távra nem megfelelőek azok szerint, akik már alkalmazták például, méhészek. Az is elhangzott, hogy Nyugat-Európában kellene megértsék, hogy mi is a probléma, a helyiek értik és tudják. Tréfás javaslatként felmerült, hogy egy teherautónyi medvét kellene átimportálni Nyugat-Európa egyik nagyvárosába és azok után biztos másképp vélekednének a helyzetünkről. „Egy tízedik emeleti tömbház lakásból könnyű tanácsot adni, hogy védeni kell a medvét nem kell zavarni az élőhelyét, de ez másképp látszik egy gazdálkodó szemszögéből, akinek a mindennapi megélhetése a tét” – fogalmazta meg egy gazdálkodó. Ahogy már az előbbieken is olvasható, szükség van arra, hogy megengedjék, hogy a döntést és végrehajtást a lehető legalacsonyabb szinten hozzák meg, ahol nagyobb a hozzáértés. Ebben a helyzetben azok a személyek, intézmények, szervezetek képviselői a legjobb hozzáértők, akik itt élnek ezen a környéken, személyes tapasztalataik vannak, nap mint nap ezzel foglalkoznak, ez a munkájuk, hivatásuk.

A vadászat 2016-os betiltása komoly problémákat vont maga után, nagyon összetett dolog a bevételkiesés mellett, a medvén kívül a vadgazdálkodás más vetületeit is megnehezítette, ezek mellé sorolhatók még az állatok által megsebzett fák, számuk egyre inkább növekszik és ez is komoly bevételkiesést jelent a tulajdonosok számára. A vadászat képviselői azt fogalmazták meg, hogy ezekre a problémákra mihamarabb valamilyen szinten megoldást kell találni.

Az első találkozó értékeléseit a jelentésben lehet elolvasni. A visszajelzések pozitívak voltak. Az előzetes beszélgetéseken az érdekelt felek elmondták, hogy már nagyon sok tanácskozás volt, ennek ellenére szükségét érzik ezen beszélgetéseknek és minél több érdekelt felet meg kellene hívni ezekre az eseményekre.

A találkozókön az derült ki, hogy nincs nagy eltérés a különböző csoportok véleményei között. Nem alakultak ki konfliktusos helyzetek a beszélgetések során. Együtt próbálnak dolgozni, ötletelni, hogy hogyan lehetne megoldani úgy a helyzetet, hogy mindenki számára előnyös legyen. Hatékonyan együtt tudtak dolgozni, ez a csoportmunkák során többször is beigazolódott, a három csoport, civilek, gazdálkodók és erdészek, vadászok közül az utóbbiak azok, akik leghamarabb megtalálták a közös hangot és hatékonyan végezték a csoportmunkákat.

4.2.2. Probléma- és célelemzés

Úgy gondolom, hogy a második találkozás még eredményesebben zárult, mint az első. Itt több idő jutott a személyes vélemények kifejtésére, párbeszédre. A problémafákat sikerült véglegesíteni és a célfákat is sikerült kidolgozni.

Ráhangelődésként két kérdésre kellett válaszoljanak a résztvevők, az elmúlt egy hónap legfontosabb tapasztalata medve témában és, hogy mire lenne szükségük, hogy együtt dolgozhassanak.

Ahhoz képest, hogy még nagyon messze volt a tavasz, nagyon sok esemény történt medvével kapcsolatban, ebből arra is lehet következtetni, hogy idén valószínűleg még több probléma lesz, mint az elmúlt években.

Két személy is rendőrségi kihallgatásra kellett menjen azzal kapcsolatban, hogy miért lőttek ki egy medvét és ugyanazt a személyt számon kérték, hogy miért nem engedélyezik a kilövéseket. Az egyik résztvevő arról számolt be, hogy a szomszédjában, egy másik személynek pedig a kertjében járt a medve és nincs mit tenni, sajnos meg van kötve a kezük azoknak a személyeknek, akik ilyen esetben közbe kellene lépjenek, mire megkapják a kilövési engedélyeket már túl késő. Többször felmerült az a probléma is, hogy a kártérítések sem jól vannak megoldva, sokan be sem jelentik a károkat, mert szinte semmi esélyt nem látnak arra, hogy valamikor azt megtérítenék. Az emberek nagyon frusztráltak, nem tudják, hogy mit tegyenek, félnek és az a tapasztalat, hogy sokan csak a kilövéseket látják egyetlen megoldásként.

A térségünkben is több esetet lehet felvázolni, ahogy a beszélgetések során is elhangzott, különbség van a tusnádfürdői és a csíkszeredai esetek között. Tusnádfürdőn az emberek már hozzá vannak szokva, hogy nap mint nap találkozhatnak medvével, tudják kezelni ezt a helyzetet, sokan már ebbe születtek bele. Csíkszeredában ez teljesen másképp van, eddig nem jelentett problémát a medve jelenléte a lakott területeken, ez új dolog, a lakosság nem tudja, hogyan kezelje ezt a helyzetet. Annak ellenére, hogy csak néhány kilométernyi távolság van a két település között, sajátos helyzetek alakultak ki és ezeket nem lehet teljesen egyformán kezelni.

Egy kanadai példát is felhoztak, hogy ott milyen módszereket alkalmaznak a problémák megoldására. Az biztos, hogy ezeket nem lehet 100%-ban lemásolni és nálunk alkalmazni, de azért lehetne ötletet meríteni belőlük.

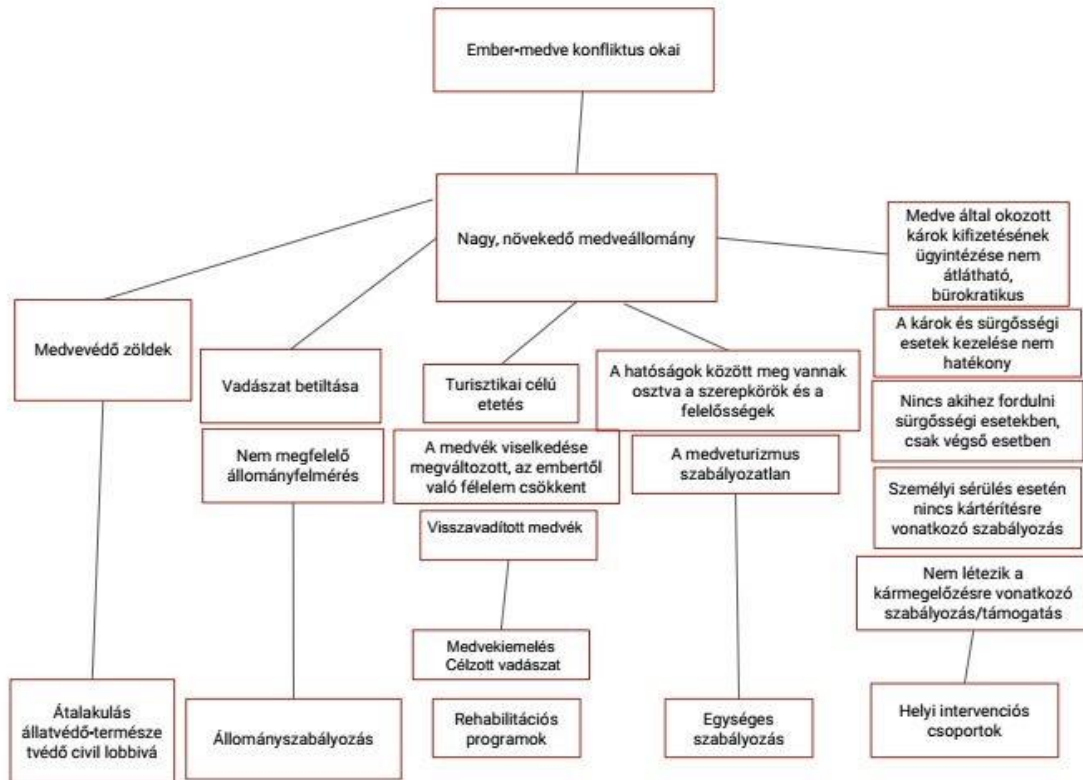
A találkozóktól azt várták a résztvevők, hogy a tapasztaltok, vélemények alapján olyan irányba tudják elmozdítani az egész medve menedzsmentet, hogy mindenki munkáját

könnyítse meg és a törvényes háttér is változzon. A találkozók elhangzottak alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a törvényes háttér az egyik legmeghatározóbb befolyásoló tényező az egész ügyben, többen megfogalmazták, hogy nem foglalkoznak az ügyel, a szőnyeg alá seprik ezeket a problémákat Bukarestben. Az is elhangzott, hogy nem szabadna engedni, hogy egy kóbor kutya szintjére lesüllyedjen egy ilyen értékes állat, a belőle származó jövedelmet a vadásztársaságok vissza tudnák fordítani a területekre, különböző eszközökre (villanypásztor) stb. A medve kilövése jelen helyzetben a vadásztársaságoknak egy plusz költség, mikor volt prevenció kvóta, akkor jövedelmük származott belőle.

Az elvárások közé sorolták az egyetértést, de úgy gondolom, hogy ez nem volt probléma, minden találkozó során együtt tudtak működni a résztvevők. Közös megegyezést szeretnének, amelyre van lehetőség abból adódóan, mivel egy csapatként dolgoznak, nem csak a saját érdekeiket nézik a különböző csoportok, szervezetek tagjai. Mindenki részéről megvan az érdeklődés, nem félvállról veszik a dolgokat. Többször is elhangzott az, hogy több kutatás, felmérés kellene legyen a témában, amelyekre lehet hivatkozni, alapul szolgálnának egyes megoldások kidolgozásában, kivitelezésében. Ötleként felmerült az is, hogy be kellene vonni a „sötétzöldeket”, tapasztalják és lássák meg a helyzetet más érdekelt felek szemszögéből is.

A problémafák és célfák kidolgozása során három csoportban dolgoztak a résztvevők: vadászok-erdészek, gazdák-méhészek, civil szervezetek képviselői.

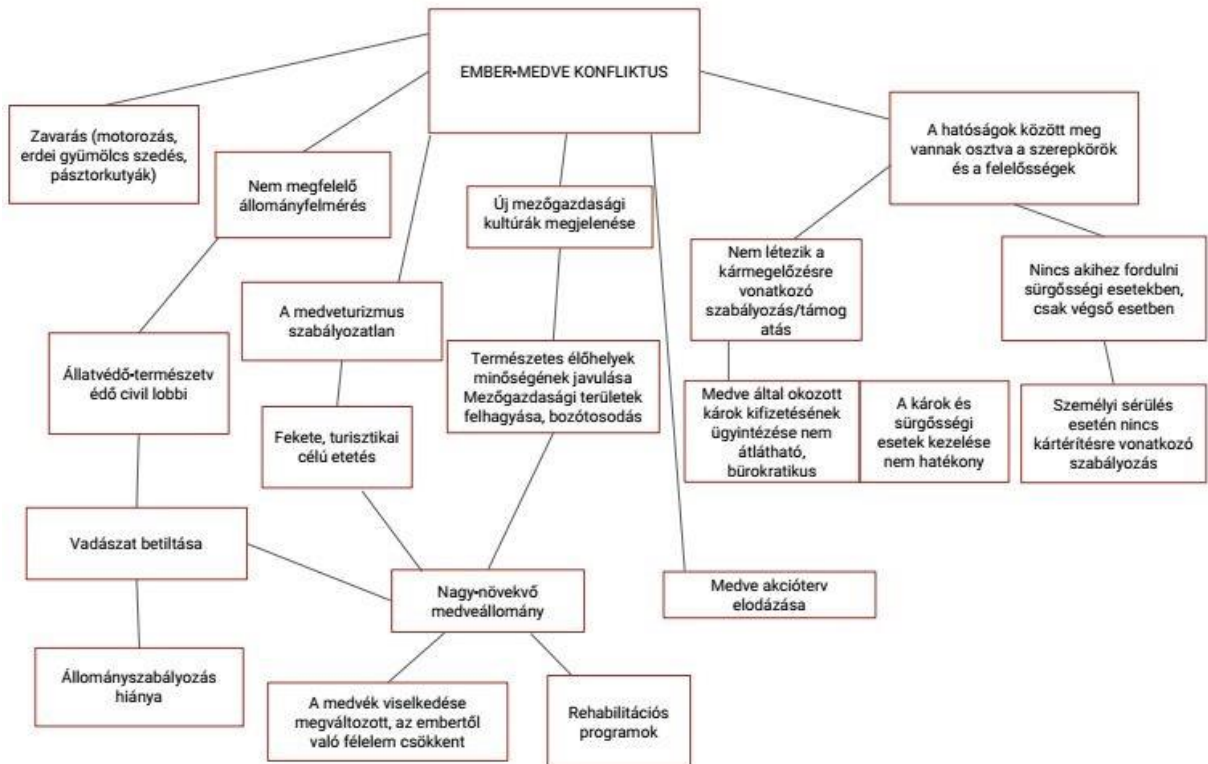
A gazdák és méhészek problémafája három szintből áll. Az első szinten fő problémaként az ember-medve konfliktusok okait a medveállomány növekedésében jelölték meg. Enne az okait öt csoportba sorolták, a csoportokon belül van ahol több tevékenységet is megjelöltek: vadászat betiltása, turisztikai célú etetés, medvevédő zöldek, a hatóságok között meg vannak osztva a szerepek és a felelősség, károkkal kapcsolatos ügyintézés nem átlátható-bürokratikus. Az utolsó szintre ugyancsak öt dolgot jelöltek meg.

1. ábra – Gazdák és méhészek problémafája

Forrás: Demeter és mtsai, 2019: 11

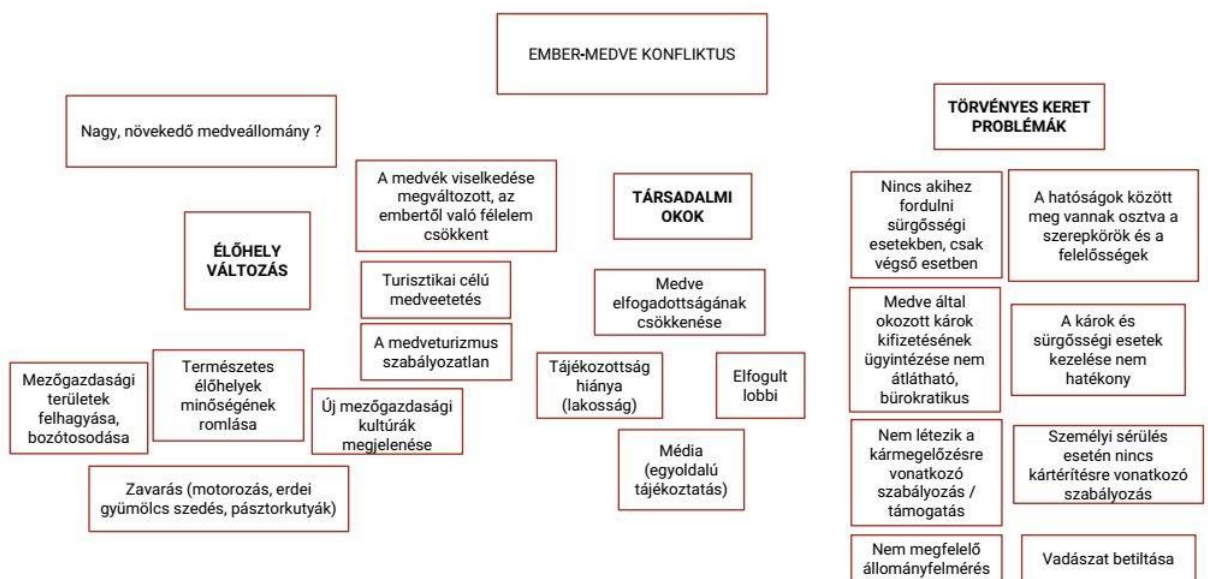
A vadászok, erdészek problémafája szétágazóbb, mint a gazdáké és méhészeké. Több tevékenység, ok kapcsolódik egymáshoz. Első szinten ők is öt dolgot neveztek meg: zavarás, nem megfelelő állományfelmérés, a medveturizmus szabályozatlan, új mezőgazdasági kultúrák megjelenése, a hatóságok között meg vannak osztva a szerepkörök. Sok közös ok található a két csoport problémafái között.

2. ábra – Vadászok és erdészek problémafája

Forrás: Demeter és mtsai, 2019: 10

A civil szervezetek képviselői nem problémafát készítettek, nem ok-okozati összefüggéseket írtak, hanem három csoportot hoztak létre: élőhely változás, társadalmi okok, törvényes keret problémák. Ezek köré csoportosították a problémákat.

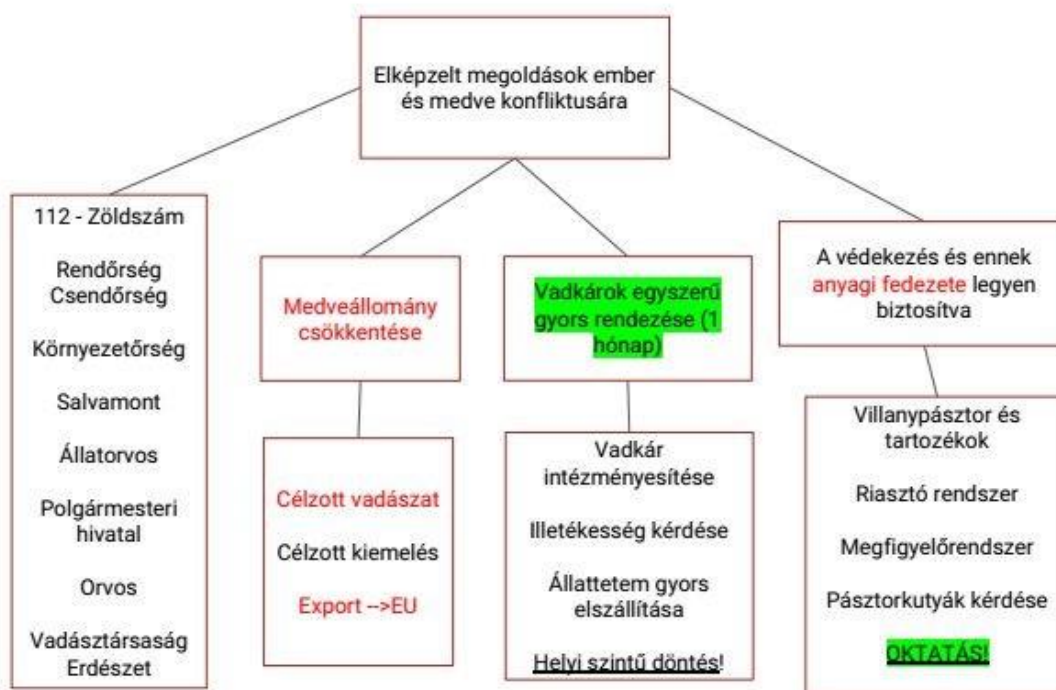
3. ábra - Civil szervezetek problémafája

Forrás: Demeter és mtsai, 2019: 6

A három csoport problémái tartalmaznak közös pontokat, ezek közül kiemelném a nagy, növekvő medveállományt, amely mindhárom problémafán szerepel. A gazdák és méhészek csoportja a probléma gyökereként azonosította. A vadászok, erdészek pedig az köre építették fel a legtöbb problémát. A civil szervezeteknél is szerepel. Az interjúk során is többször említették az alanyok a medveállománnyal kapcsolatos problémákat: nincs pontos adat, szükség lenne egy pontos állományfelmérésre.

Ugyanebben a sorrendben szemléltetem és elemzem a céljákat.

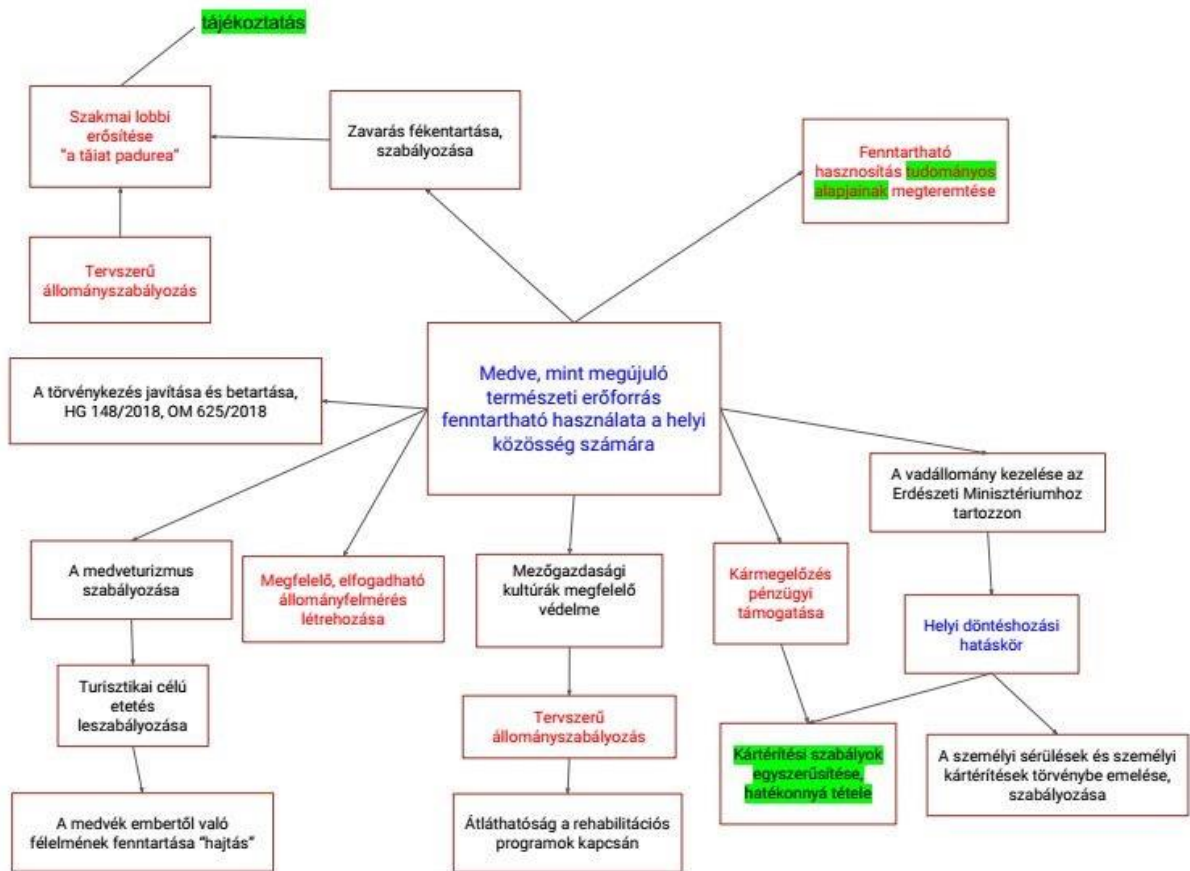
A gazdák célfája négy csoportra osztható. Az első csoport tartalmaz egy zöldszámot, amelyhez kapcsolódnak különböző esetekben szükséges beavatkozási egységek. A második csoportba a medveállomány csökkentése került, ezen belül pedig három tevékenységet jelöltek meg. A harmadik csoportba a vadkár gyors és egyszerű ügyintézését sorolták. Az utolsó csoportba pedig a védekezést és annak anyagi fedezetének biztosítását írták. A hangsúlyt a károk menedzsmentjére fektették.

4. ábra – Állattartó gazdák, méhészek digitalizált célfája.

Forrás: Demeter és mtsai, 2019: 7

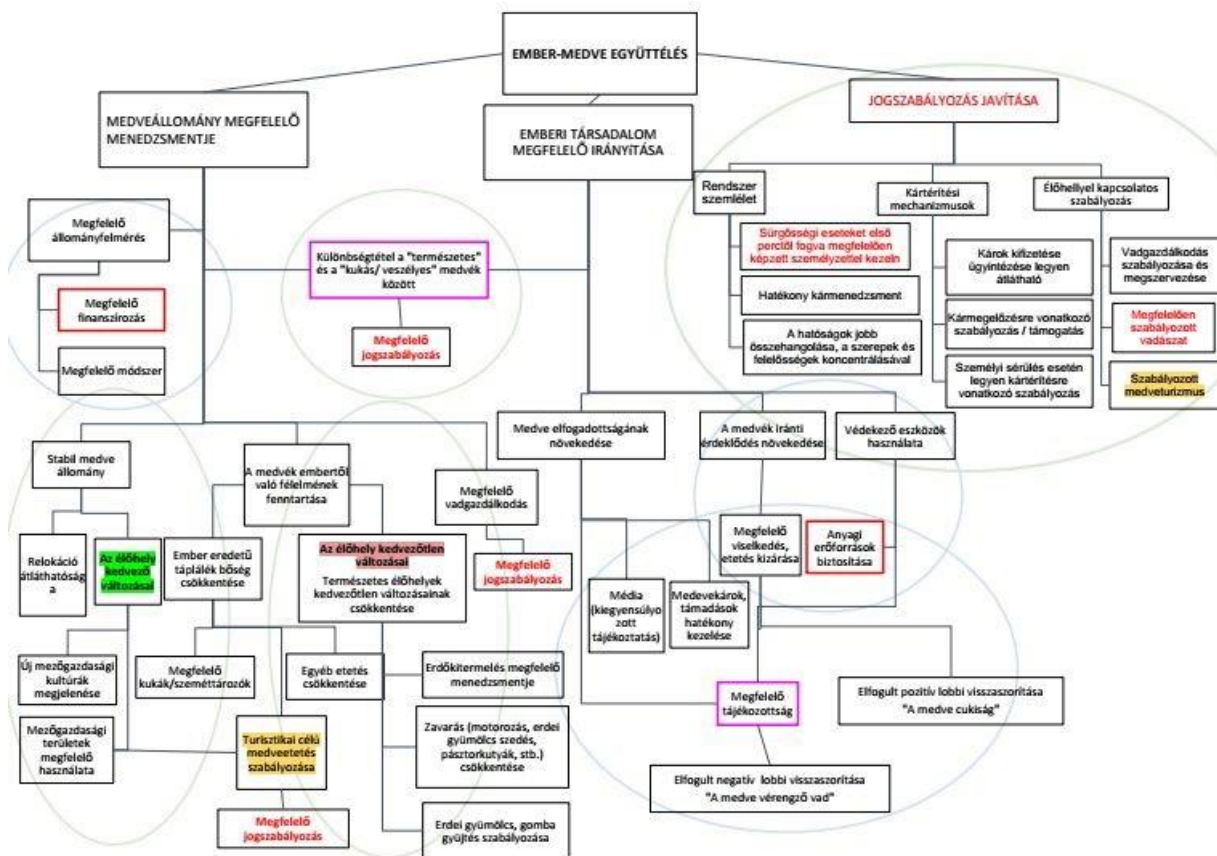
A vadászok-erdészek célfája egy központi cél köré van felépítve: medve, mint megújuló természeti erőforrás fenntartható használata a helyi közösség számára. Eköré pedig nyolc célkitűzést soroltak: zavarás szabályozása, törvénykezés javítása, medveturizmus szabályozása, megfelelő állományfelmérés, mezőgazdasági kultúrák védelme, kármegelőzés és támogatás, vadállomány kezelése, fenntartható hasznosítás tudományos alapjainak megteremtése.

5. ábra – Vadászok és erdészek digitalizált célfája.

Forrás: Demeter és mtsai, 2019: 9

A civil szervezetek célfája három fő részre osztható: medveállomány megfelelő menedzsmentje, emberi társadalom megfelelő irányítása, jogszabályozás javítása. Ezeken belül a célkitűzések és tevékenységek csoportosítva vannak. Kiemelném az élőhelyek változásait (kedvező és kedvezőtlen), megfelelő jogszabályozást, amely többször is megjelenik, a sürgősségi esetek megfelelő kezelését, a megfelelő szabályozott vadászatot. A három csoport célfáin sok közös tevékenység megtalálható.

6. ábra – Civil szervezetek célfája, néhány fontosabb elem kiemelésével.

Forrás: Demeter és mtsai, 2019: 9

4.2.3. Érdekek, szükségletek

A platform egyik találkozója mindenki kellett hozzon egy személyes tárgyat, ami a munkájával és a medve ügyel kapcsolatos, illetve ha nem hoztak, akkor ha volt elképzelésük arról kellett meséljenek, mindenki meg kellett fogalmazza, hogy miért azt az adott tárgyat hozta. Volt aki egy zoknit hozott, amelyre rá volt varrva egy maci, ez igazából egy marketing fogás, más mindennapi használati tárgyon is megjelent, de nagyon ötletes és hasznos, mert általa fel lehet hívni azon természeti kincsekre a figyelmet, amelyek itt nálunk jellegzetesek.

A legtöbbször olyan eszközöket hoztak, amelyek valamilyen védelmet nyújtanak a medvével szemben. Ilyen eszközök voltak, mint például kamera, ez arra szolgált, hogy általa meg lehetett figyelni, hogy hol jár a medve, melyik területekre kell jobban odafigyelni. Régebb is voltak medvék, nem csak napjainkban jelent problémát és akkor is kellett eszközök, amelyekkel védekeztek, ilyenek voltak például a szeggel vagy vassal megvert kapuk vagy ajtók. Egyik résztvevő pedig egy személyes példát mesélt el, néhány évvel ezelőtt

volt az Amerikai Egyesült Államokban kb. három hónapig. Egy nemzeti parkba látogattak, ahol komoly intézkedések voltak a turisták védelmére kialakítva. Mikor valaki odament, az volt az első, hogy egy oktatásban részesült, meg volt mondva, hogy melyik útvonalakon mehetnek túrázni, kirándulni. A szemetet nem szabadott eldobni, még egy gyümölcs magot sem, mert az állatok etetésük által egyre közelebb merészkednek. Medve-biztos kukák voltak, amelyeket állítólag nagyon banális módszerekkel oldottak meg. Ha a medve olyan területre ment, ahol emberek is tartózkodtak, laktak, első alkalommal elijesztették, második alkalommal fájdalom lövedéket is kapott és ha még ezek után is visszatért, kilőtték. Ezekből a módszerekből lehetne ötletet meríteni és néhányat a mi térségünkben is alkalmazni.

A résztvevőknek csoportokban – vadászok-erdészek, gazdálkodók, civil szervezetek – ki kellett tölteniük egy táblázatot, melynek során különböző szempontok alapján kellett megfogalmazniuk szükségleteiket, érdekeiket. Elsősorban a saját csoportjukét, majd a másik két csoportét is. A szempontok a következők voltak: medvekérdés általában, károk megelőzése, medve védelme, károk ügyintézése, medve turizmus, medve vadászat, természetes élőhelyek minősége, zavarás, törvényi hiányosságok, sürgősségi esetek menedzsmentje, tájékoztatás, medvemenedzsment finanszírozása, tudományos kutatás. A kinyilvánított vélemények száma eltérő volt, a vadászok fogalmaztak meg legtöbbet (33), majd a civil szervezetek (28), a legkevesebbet pedig a gazdák (12). A kapott vélemények aránya is eltérő volt, a civil szervezetekkel kapcsolatban fogalmaztak meg a legtöbbet (30), a vadászok-erdészek és gazdák esetében egyforma volt a vélemények száma (20). Hasonló vélemények, érdekek fogalmazódtak meg több szempontonál is: zavarás-megszüntetése, károk ügyintézése-gyors legyen, sürgősségi esetek menedzsmentje időben történjen, gyors legyen, károk megelőzése – ne legyen kár. A vadászok nézete volt enyhén negatív a civil szervezetekkel kapcsolatban, de azt kiemelték, hogy nem azon szervezetekre értik, amelyeknek a képviselői ott voltak a találkozón.

nr.	Problémakörök / Érdekcsoportok kinyilvánított vélemények száma 33 12 28 kapott vélemények száma 20 20 30	Vadászok - erdészek	Gazdák	Megyei civil szervezetek
-----	--	--------------------------------	---------------	-------------------------------------

1	Medvekérdés általában 3 5 1	- a medve egy érték - populáció szabályozásba nagyobb beleszólás	- téli időszakban etetni csak - minél nagyobb távolság fenntartása - ha nincs kár, nincs baj	- megtalálni a közös célokat és e mentén közösen cselekedni - ember-medve konfliktus normalizálása - Szent állat, védeni kell minden áron
2	Károk megelőzése 3 1 2	- ne legyen kár - vadföldek létesítése finanszírozása	- megelőző intézkedések támogatása - ne legyenek károk! - finanszírozás	- tájékoztatás népszerűsítés
3	Medve védelem 3 5 0	- fenntartható egészséges populáció - bevétel - megélhetés - hosszútávú fenntarthatóság	- nincs rá szükség	- konfliktusmentes medvepopuláció fenntartása - egészséges génállományú populáció - no trophy hunting just projekt hunting
4	Károk ügyintézése 4 1 2	- gyors és korrekt ügyintézés	- bürokrácia csökkentése decentralizáció - gyors, hatékony	- törvénykezés -források biztosítása állami szinten - hamar, hatékonyan - ne legyen sok kár
5	Medve turizmus 3 0 5	- szabályozva kell legyen (etetés csak a vadgazda) - alternatív pénzforrás (medve les, fotózás, nyomkeresés stb.)	- részesülni belőle	- tájékoztatás→ szolgáltatók → turisták - gazdasági erőforrás - megyebrand - megfelelő törvények - dübörögjön
6	Medve vadászat 4 2 0	- a medve nem kóbor kutya mi pedig nem ingyen sintérek	- populáció szabályozása - vadetetés csökkentése - lőni kell a medvét	- betiltani
7	Természetes élőhelyek minősége 2 1 1	- élőhelyek minőségének megőrzése	- a vad a természetes élőhelyen való tartása - megfelelő→ kevesebb kár (nem megy be)	- konzerválni
8	Zavarás 2 1 1	- megszüntetni	- motorozás, terep autózás megszüntetése	- megszüntetés - ne legyen
9	Törvényi hiányosságok 1 0 2	- bürokrácia felszámolása		- átlátható, hatékony törvénykezés - eszmei érték megállapítása
10	Sürgősségi esetek menedzsmentje 3 1 2	- a vadgazda legyen benne, legyen finanszírozva	- időben minél hamarabb (24 óra) hétvége is - mindegy ki csinálja csak működjön - helyi intervenció csoportok - azonnali segítség	- érdekük nekik is, mert a károkkal csökken a medve megítélése

11	Tájékoztatás 202	- érdekünk az objektív tájékoztatás		- lakosság: széleskörű tájékoztatás - turizmus: oktatás - az ök csatornákon az ök elgondolásuk szerint
12	Medve- menedzsment finanszírozása 202	- vadászati kvóta hiányában kompenzáció		- civil projektek finanszírozása - kármegelőzés finanszírozása - generálnak egy problémát amire megoldást javasolnak pénzért
13	Tudományos kutatás 102	- érdekünk nem szeretnénk kimaradni - menedzsment alapját képezze		- civil projektek támogatása a pontos tudományos adatgyűjtés érdekében

1. táblázat – Érdekek, szükségletek

Forrás: Demeter és mtsai, 2019: 11-12

4.2.4. Potenciális lépések megyei szinten

Következő lépésként a lehetséges megoldások kidolgozására került sor, összesen 26 tevékenységet dolgoztak ki. Azokat pedig szavazás révén rangsorolták négy szempont alapján. Első szempont a sürgősség, mennyire fontos az, hogy az adott tevékenység minél hamarabb, minél szélesebb körben megvalósuljon. A második az időigény, a projekt futamideje 1,5 év. A pontozás a következő volt e kritérium keretében: fél év 3 pont, egy év 2 pont, másfél év 1 pont. A harmadik a térbeli lépték, mekkora területet érint: az egész megyét 3 pont, a megyének egy részét, térséget 2 pont, egy-két kis területet, gazdát 1 pont. Az utolsó pedig a gyakorlati hasznosság, mekkora az esélye annak, hogy a projekt ideje alatt a tevékenység elérje a célját, illetve mennyire járul hozzá a probléma megoldásához, enyhítéséhez.

A lehetséges megoldásokat három nagy csoportba soroltam: 1. károk-kármegelőzés, 2. oktatás, 3. állomány-állományfelmérés. Az első csoportba az alábbiakat sorolhatjuk be: vadkármegelőzés villanypásztorokkal, medve-biztos kukákkal; gazdák segítése a károkkal kapcsolatos ügyintézésben; helyi munkacsoport a károk vizsgálatára, kármegelőzésre; erdei gyümölcszedés szabályrendszerének kialakítása; etetés szabályozása; élőhely-védelem, telelőhelyek védelme, utak lezárása, a gyalogos, túrasíval történő közlekedés turistaösvényekre korlátozása; vadátkelők kijelölése közutakon; nyugalmi zónák, vadföldek kijelölése, létrehozása; minisztérium tájékoztatása a vadásztársaságok bevételeiről, vadásztársaságok érdekvédelme, medvevadászat jövedelem-kiesésének pótlása; jó

gyakorlatokat népszerűsítő felület létrehozása és online marketinges szakember a szakmailag korrekt, tudományos szempontból helyes információk nézettségének növelésére; medveközpontú turisztikai brand kialakítása; medveturizmusra vonatkozó szabályrendszer kialakítása; medve turisztikai/védelmi/gazdálkodási alap létrehozása; motoros szabadidősport megfélekezése.

A második csoportba az oktatással kapcsolatos tevékenységek sorolhatók: képzés falugazdászoknak a medvekáros megelőzésében; kármegelőzésre, helyi intervenciós csoportok képzése; erdei gyümölcs alapozó-tanulmányok megfelelő minőségének biztosítása; szakmai konferencia medvéről, ember-medve együttélésről védelemről és vadgazdálkodásról; szakmailag, tudományos szempontból helyes információk terjesztése megfelelő csatornákon; közvetlen kapcsolat a helyi lakossággal, a lakosság megfelelő, rendszeres tájékoztatása, a vadásztársaságok és más szakmai körök bevonásával; turisták megfelelő tájékoztatása a turisztikai egységeken keresztül; tudományos szempontból helyes információk nézettségének növelésére.

Az utolsó pedig az állomány-állományfelméréssel és kutatással kapcsolatos tevékenységek: intervenciós kvóta és populációszabályozási kvóta alkalmazása, megfelelően szabályozott vadászattal; etetés hatásainak vizsgálata; medvepopuláció nagyságának, összetételének, ökológiájának vizsgálata a vadásztársaságok bevonásával; medve orvvadászat kutatása. Nagyon kevés számbeli eltérés volt az értékelések között.

A résztvevők elvállalták, hogy egy-egy tevékenységet kidolgoznak egyénileg vagy csoportosan. Fontos kérdésként felmerült az, hogy honnan lesz anyagi háttér az egyes ötletek megvalósításához. Így arra a megegyezésre jutottak, hogy a következő találkozón eldöntik, hogy mit fognak csinálni azzal az 50000 euróval, amely a platform támogatása, azon kívül pedig más anyagi forrásokhoz is fordulnak például pályázatok által.

4.2.5. A tíz legnépszerűbb cselekvés

Miután mindenki szavazott, rangsorolták a 26 tevékenységet és így kialakult egy tíz tevékenységből álló rangsor:

1. intervenciós kvóta és populációszabályozási kvóta alkalmazása vadászattal
2. medvepopuláció vizsgálata
3. helyes információk terjesztése megfelelő csatornákon
4. gazdák segítése a károkkal kapcsolatos ügyintézésében
5. medveturizmusra vonatkozó szabályrendszer kidolgozása

6. minisztérium tájékoztatása a vadásztársaságok bevételeiről, vadásztársaságok érdekvédelme
7. vadkármegeelőzés villanypásztorokkal, kukák
8. motoros szabadidősport megfékezése
9. helyi intervenció csoportok képzése
10. közvetlen kapcsolat a helyi lakossággal, a lakosság megfelelő, rendszeres tájékoztatása.

Az utolsó találkozókön részletesen beszélgettek arról, hogy hogyan lehetne kivitelezni az egyes tevékenységeket. Mindenki elvállalt egy vagy akár több tevékenységet, amelyet részletesen ki fog dolgozni. A tevékenységek egy részét az egyes intézmények már végzik. Az országos medve akciótervben is szerepel több tevékenység ezek közül. Az akcióterv fő célja a medveállomány és az élőhelyek megőrzése. Ezen belül tartalmazza a kármegeelőzést, az ember-medve konfliktusok megeelőzését stb. (ICAS 2018).

Az alkalmazott módszertan segítségével a platform során a probléma megismerésétől, jobb megértésétől egészen a lehetséges megoldások kidolgozásáig jutottak el. Ezt a fajta forgatókönyvet, amelyet itt használtak lehetne máshol is alkalmazni.

4.3. A sajtóban megjelent cikkek elemzése

A 2018. január elseje óta egészen 2019 február végéig megjelent cikkeket elemeztem. A cikkeket három különböző portálról gyűjtöttem össze: a Maszról, a Székelyhonról és a Hargita Népéből. Ezek közül a Székelyhont és a Hargita Népét nyomtatott formában is elérhetik az olvasók. Különböző szempontok alapján elemeztem: figyelembe vettem a cikkek megjelenési idejét, hol történt a témával kapcsolatos esemény, milyen jellegű volt a történés, támadások, áldozatok stb. Milyen események előzték meg és mi történt utána, milyen következménnyel járt. Több mint 260 cikk jelent meg 2018-2019-ben a három portálon. A vizsgált sajtótermékek közül a Maszol és Székelyhon internetes újság archívuma volt a legjobban használható, mivel kulcsszavakat használnak egy-egy témához. Több olyan esemény is van, amelyről mind a három oldalon olvastam, de kevés tartalmi eltérés van közöttük.

A legtöbb cikk negatív hangvételű, csak egy-két olyan cikket találtam, amelynek pozitív volt a kicsengése. Ezekben a cikkekben arra fektették a hangsúlyt, hogy a medvére nem csak úgy kell tekinteni, mint kárt okozó vadállatra, hanem mint egy értékre, amelyet okosan lehet hasznosítani és általa komoly anyagi forráshoz lehet jutni. Térségünkben nagy vonzóerőt képez a medve, ami egy kihasználatlan turisztikai potenciál. A turisztika ezen

ágazata meglehetősen veszélyes, az ebből származó balesetek nagytöbbségét pedig a turisták helytelen viselkedése, magatartása okozza, mivel nem kellő óvatossággal mérik fel a veszély helyzetet. Ennek ellenére, ahogy a szakirodalomban is olvasható, a turizmusból származó bevételek ösztönözhetik a helyi közösségeket arra, hogy fektessenek be a vadon élő állatok megőrzését elősegítő konfliktuscsökkentési stratégiákba, ami mind az emberek, mind az állatok életminőségének javulásához vezet (Powell és mtsai 2018).

A cikkek témájuk alapján két nagy csoportba sorolhatók be. Az egyik nagyobb csoportba az olyan jellegű írások tartoznak, amelyekben valamilyen kárt, balesetet, támadást írnak le, melyet a medve okozott. A másik csoportba pedig a sajtótájékoztatók, kerekasztal beszélgetések, találkozóról való tudósítások sorolhatók, amelyeken beszélgetéseket folytattak az érdekelt felek arról, hogy a problémát hogyan lehetne megoldani. Az első nagy csoport három alcsoportra osztható: emberre való támadás, állatok támadása és kisebb-nagyobb anyagi károk okozása. A legtöbb cikk ez utóbbiak közé sorolható be. A szakirodalomban is olvasható, hogy a medve által okozott károk jelentős része a haszonállatokat érinti, ezen kívül még ide sorolhatók a növényekben és méhészetben okozott károk. Az emberre való támadások túlnyomó része olyan személyek körében történt, akik haszonállatokat legeltetnek, vagy valamilyen tevékenységet folytatnak az erdőn, például gyümölcsöt szednek (Tőke 2018).

A téli és tavaszi időszakban egyforma arányban (valamivel több mint negyven) jelentek meg medvével kapcsolatos írások a három hírportálon összesen. Az őszi hónapok során közel hetven cikk jelent meg. A többi hónapokhoz viszonyítva a nyár folyamán megduplázódott az ezzel kapcsolatos események száma.

A Hargita Népében a 2018-as évtől 2019 februárjáig összesen 20 darab cikket találtam, az oldal kereső funkcióját használva a medve kulcsszóra kerestem rá. A téli hónapokban összesen négy darab cikk jelent meg medve témában. A tavaszi hónapokban is négy cikket találtam. A nyári hónapokban jóval több cikk jelent meg, mint az az előtti időszakban, összesen 10 darab. Az őszi időszakban mindössze két írást találtam. A 20 cikkből 8 darab Tusnádfürdőhöz kapcsolódik, 3 darab Csíkszeredához, 2 darab Székelyudvarhelyhez, a többi pedig a környékbeli településekhez. A tanulmányozott cikkekből öt esetben történt emberre való támadás, de volt olyan eset, ahol nem csak egy személy volt az áldozat. Leggyakrabban háziállatokat sebesített meg, vagy vitt el. Több cikkben is a települések elöljárói azt nyilatkozták, hogy nagyon sok panasz, kérés érkezik irányukba, azonban az elöljárók nem sokat tudnak tenni a problémák kezelése érdekében.

Több olyan írás is jelent meg, amely arról értesítette az olvasókat, hogy milyen találkozókat, konferenciákat, kerekasztal beszélgetéseket folytattak az előljárók, szakértők, érdekeltek. Nem minden cikk volt negatív hangvételű, olyan jellegű írásokat is találtam, hogy nem csak negatív szemmel kell a medvékre tekinteni, hanem anyagi forrásként is komoly turisztikai vonzóerőt jelentenek a térség számára és ezt ki kellene használni. Ezekben a cikkekben olvashatjuk azt is, hogy sajnos sok esetben a turisták felelőtlenül viselkednek, nem mérve fel a helyzet veszélyeit, súlyosságát. A felelőtlen emberi viselkedés megfékezésére a Szent Anna-tónál két héten keresztül a turisták ingyen látogathatták a medvelesek.

Az elemzett cikkek olvasottsági átlaga 498, a legolvasottabb cikket 1257-en olvasták el és a legkevésbé olvasottat 31-en.

A Székelyhonon és a Maszolon nagyon kevés volt a különbség a megjelent cikkek számában. Ezeken az oldalakon már nem csak a Hargita megyével kapcsolatos eseményekről tudósítottak, hanem az ország különböző pontjain lévő események is megjelentek.

A cikkek felépítése

A cikkek nagy többsége rövid és csak a lényegét írja le. Hol történt, milyen esemény volt, áldozatok stb. Már a címükből ki lehet következtetni, hogy mit írnak le, például: „Emberre támadt a medve...”, „Állatokat pusztított el a medve...”. Az újságcikkekben részletbemenően le vannak írva a történések, helyszín, pontos időpont, milyen károkat okozott, kik az érintettek, a legtöbb cikkben nyilatkozik az érintett fél és a település előljáróját is nagyon sokszor megkeresik az újságírók.

A Székelyhonon megjelent cikkekben ki van emelve egy-két mondat-félmondat, amelyből az olvasó a lényeges, fontos információt tudhatja meg, például: „Emberi sérülés nem történt”, „a medve átszakította a villanypásztor, és úgy tört be a farmra.” Minden egyes cikk tartalmaz képeket.

Véleményem szerint nagy befolyást gyakorol a média az emberekre, a mi térségünkben ez a három oldal a legnépszerűbb, ezeket olvassák a leggyakrabban a térség lakói. A legtöbb cikkben az érintettek csalódottságát, tehetetlenség érzését, félelmeit, helyzetének kilátástalanságát érzékelem. Szinte természetes, hogy így éreznek az emberek, azon események után, amelyeken keresztül mentek, például személyre való támadások, nap mint nap „meglátogatja” őket saját udvarukon, háziállatok elpusztítása és még sorolhatnám. Többen nyilatkoztak az újságíróknak, hogy félelemben élnek, esténként nem mernek kimenni még a saját udvarukra sem. Felháborítónak tartják azt, hogy milyen későre kapnak választ, vagy van olyan eset is, mikor még válasz sem érkezik egy-egy kérésre, a kilövési

engedélyeket pedig nagyon ritkán adják meg és ha ezt az engedélyt meg is adják, sok esetben már túl késő.

A sok negatív esemény mellett néha történik egy-két jó dolog is, jóváhagynak néhány kilövési kérést, engedélyezik az állatok kiemelését és egy jó pár esetben ezeket végre is tudták hajtani az illetékes hatóságok. Ezek a szervezetek mindent megpróbálnak tenni a probléma kezelése érdekében, de legtöbb esetben meg van kötve a kezük, hisz a végső döntés nem az ő kezükben van.

Úgy vélem, hogy ebben a témában a média a legegyszerűbb és leggyorsabb kommunikációs csatorna a lakossággal, ezen a kommunikációs csatornán keresztül kellene az embereket informálni, tájékoztatni, hogy mit tegyenek ilyen típusú veszély esetén.

4.4. Interjúelemzés – második hullám

Az interjúalanyok a stakeholder platform résztvevői, akikkel Demeter László készített strukturált interjút, összesen tíz darab interjú készült. Az interjúk az első néhány platformtalálkozó után készültek.

Ezen interjúk során arra a kérdésre keresték a választ, hogy mekkora az érdekelt felek bizalmának szintje a különböző szereplők irányába. Mennyire értenek egyet különböző állításokkal a témával kapcsolatban, mit gondolnak a döntéshozatali folyamat és a medvemenedzsmet beavatkozások minőségéről. Egy 1-től 5-ös skálán kellett értékeljék a bizalom szintjét és, hogy mennyire értenek egyet különböző kijelentésekkel, ahol az 1-es volt a legalacsonyabb 5-ös a legmagasabb. Ezen kívül kiegészíthették saját személyes véleményükkel, megjegyzéseikkel az adatlapokat.

Első körben a bizalom szintjét kellett értékeljék különböző szervezetek, intézményekkel szemben.

A környezetvédelmi Minisztériumot átlagosan hármásra értékelték. Az alábbi megjegyzéseket fűzték hozzá, amelyek közül szinte mindegyik negatív jellegű: a politikum miatt nem szakértők irányítják, a kapcsolattartás nehézkes és bürokratikus, próbálják betű szerint betartani a törvényt, fekete-fehéren látják a dolgokat. Egy pozitív megjegyzés volt, mely szerint a törvénykezési háttér jó. A megyei tanács átlagos értékelése 3,87. Alapvetően pozitívan ítélték meg, van a problémamegoldó hajlandósága, aktív a medvekérdésben, próbálkozik, de ki kellene vonni a politikai faktort. Ezzel ellentétben a kérdőíves felmérés során mindössze csak ketten jelölték meg azon érdekelt felek közül, akikben leginkább bíznak a nagyragadozókkal kapcsolatos kérdésekben. A helyi tanácsok átlagos értékelése 3,6,

hasonlóan értékelték, mint a megyei tanácsot a kérdőívben pedig csak egy személy jelölte meg. Olyan megjegyzéseket fűztek hozzá, mint például: ők segítenek a legtöbbet, nem illetékesek, nem az övék a terület, kevés a hatáskörük bármennyire is legyenek aktívak. A Hargita megyei környezetvédelmi hivatal 3,88-as értékelést kapott átlagosan. Megjegyzések: szakszerűen állnak a dolgokhoz, lehetőség van különböző helyzetek megbeszélésére, medveszámláláskor kevesebbet írnak a jegyzőkönyvbe a reális szám helyett ez a problémaelemzés során is megjelent (problémafák), van jó szakember közöttük, aki tudja szűrni a visszaéléseket, medvekérdés szempontjából pozitív a munkájuk. A csendőrséget átlagosan hármásra értékelték. Nagyon különbözőek a vélemények, a hegyi csendőrséggel elégedettek az alanyok. Ezzel ellentétben többségük úgy gondolja, hogy nem szakterülete, nincs tudása, központi szinten van a probléma, helyi szinten jó a viszony vele.

A közbirtokosságoknak 3,66 az átlagértékelése. A kérdőívben az alanyok kicsivel több mint egyharmada jelölte. A velük kapcsolatos vélemények megoszolóak: ismerik a helyi problémákat és próbálják azokat megelőzni, rugalmatlanság jellemzi, kevés szerepet vállalnak, kompetencia hiány. Az egyéni gazdák 2,9-es átlagértékelést kaptak. Nagyon eltérőek a velük kapcsolatos vélemények is, egyesek szerint az őket érintő károk nagy része azért van, mert nem végzik megfelelően az őket érintő feladatokat. A megjegyzések között az is megjelent, hogy hajlamosak az önbíráskodásra és, hogy egyrészt érthető az ő pozíciójuk is. A vadásztársaságokat átlagosan 4,11-re értékelték, a kérdőívben őket jelölték a legtöbben, több mint kétharmad. Konkrét negatív értékelést nem kaptak, van aki nem ért egyet a sportvadászattal. Megjegyzések: igyekeznek a problémát megoldani, anyagilag érdekeltek a medve ügyben, nagy a társadalmi elvárás tőlük. A Biogazda Egyesület 3,8-as átlagértékelést kapott, de sokan nem értékelték arra hivatkozva, hogy nincs kapcsolatuk velük. A fiatal gazda egyesületnek 4,14-es átlagú az értékelése. Itt is hasonló a helyzet, mint a Biogazda Egyesületnél, egyéni megjegyzéseket nem sokan mondtak róluk.

Az Ökoszisztéma Menedzsment Egyesület a legnagyobb átlagértékelést kapta, 4,5-öt. Az egyik alany szerint ez az egyesület a legjobb szakértő a témában. Mások nem mondtak véleményt, arra hivatkozva, hogy nem volt kapcsolatuk. A Pogány-havas Kistérségi Társulás a harmadik legnagyobb értékelést kapta, 4,22-öt. Pozitívak voltak a velük kapcsolatos egyéni megjegyzések: nyitottak, jó kezdeményezések és célkitűzések. A Hargita megyei turizmusfejlesztési egyesületet csak öten értékelték, így az átlaga 4-es lett, és csak egy egyéni véleményt kapott: több hatáskörre és hangsúlyosabb jelentésre lenne szükség, például ők dolgozhatnak ki medvére a megyei brandet. A Natura 2000-es szervezetek 4,3-as, a második legnagyobb értékelést kapták. Megjegyzések: jelenleg kicsi a hatókörük, de nagy mennyiségű

információval rendelkeznek, amit kár lenne elpazarolni, jó volt az elképzelés, de sajnos olyan adminisztrátorok kerültek, akik nem értettek hozzá. A méhész egyesületek átlagosan 4,28-as értékelést kaptak, de nem mindenki értékelte őket. A velük kapcsolatos megítélések mind pozitívak voltak: nyitott, művelt emberek, ők voltak, akik elterjesztették a villanypásztort, nincs visszaélés a részükről, kész tényekről beszélnek. A szakértők, kutatók 4,3-as átlagot kaptak, ők is a második legnagyobb értékelést kapták a Natura 2000-es szervezetekhez hasonlóan.

A kutatóintézetek (ICAS) 3,22-es átlagértékelést kaptak. Összességében többnyire negatív a róluk alkotott vélemény: nem töretlen a velük kapcsolatos viszony, nem mutattak fel semmilyen eredményt. Az egyetemek 3,66-os értékelést kaptak. A megkérdezettek úgy gondolják, hogy nagyobb hatáskört kellene biztosítani nekik. A zöld civil szervezetek 3,3-as átlagértékelést kaptak. Ez az egyik olyan szervezettípus, amelyhez egy személy kivételével mindenki mondott egyéni megjegyzést: nem kiegyensúlyozott véleményt közvetítenek, érzelmi vonalra alapoznak, ők okozták a problémát, van néhány jó szakszemélyzet is, nem mérik fel reálisan a helyzetet. A róluk alkotott vélemények többsége negatív. A média 2,7-es átlagértékelést kapott, az a legalacsonyabb az összes közül. Mindenki megfogalmazott egyéni véleményt a médiával kapcsolatban: nem objektív, félretájékoztat, mindig az érdekeket nézi, a szenzációt keresi.

A bizalom szintje az egyes szervezetekkel, intézményekkel kapcsolatban az érdekelt felek körében nagyon változó, volt, aki szigorúbban értékelte és volt, aki nem, egyéntől függő volt. Egy szervezet sem kapott ötös értékelést, de kettes alatti sem. Kiderült az is, hogy nem mindenkinek van minden szervezettel, intézménnyel személyes kapcsolata, sőt olyanok is vannak, akik között semmilyen kapcsolat nincs, nem dolgoztak együtt. Ilyen esetekben nem mindenki értékelte a bizalom szintjét. Nem minden esetben egyezett a bizalom szintjének mértéke egyes szervezetek esetében az interjú és a kérdőív összehasonlítása során. Vannak olyan szervezetek, amelyek az interjúba magas átlagú értékelést értek el, de eközben a kérdőívben nagyon kevesen jelölték meg azon szervezetek közül, amelyekben a leginkább megbíznak a nagyragadozókkal kapcsolatos kérdésekben.

Különböző állításokkal kapcsolatban kellett értékeljék egyetértési szintjüket, amelyek leírják a jelenlegi helyzetet. Itt is hasonlóan, mint a bizalom szintjénél nagyon változóak voltak a vélemények, de azért voltak olyan állítások, amelyekkel egyértelműen mindenki egyetértett vagy sem. Ezek a kijelentések csoportosítva voltak, összesen három csoport volt kialakítva.

Az első csoportban négy kijelentés volt. Első kijelentés, jelenleg a hatóságok minden érintett szereplőt figyelembe vesznek. Nem mindenki értett egyet ezzel a kijelentéssel, nem egyeztek meg a vélemények. Második kijelentés, a szereplők közötti kommunikáció közvetlen és tiszteletteljes. Itt is változóak voltak a vélemények. Azt is megfogalmazták, hogy a platform beszélgetésein résztvevők között ez érvényesül. Megfigyelőként úgy gondolom, hogy tisztelettel vannak egymással szemben a résztvevők, meghallgatják egymást, nincsenek indulatok. Harmadik kijelentés, minden releváns szociális aspektust teljes mértékben figyelembe vesznek a hatóságok. Ezt egyértelműen mindenki negatívan értékelte. Az utolsó pedig, a médiát a felek arra használják, hogy a saját nézeteiket promoválják. Ezzel a kijelentéssel a többség egyetértett, olyan magyarázatokat adtak rá, mint például, ha interjút adnak valakinek, akkor a saját szempontjukat mondják el, nem másét.

A második kérdésemből a döntéshozatali folyamat minőségére kérdezett rá, itt öt kijelentés volt megfogalmazva. Első, a menedzsment beavatkozásokat a szociális-kulturális körülményeket figyelembe véve választják ki. Itt is megoszlottak a vélemények. Második, a beavatkozások megbízható, részletes adatok alapján vannak kiválasztva. Harmadik, a medvemenedzsment beavatkozásait az összes érdekelt szereplő konzultálásával választják ki a folyamat elejétől kezdve. Negyedik, a kutatások és tanulmányok eredményei, információi könnyen hozzáférhetőek. Ezekkel a kijelentésekkel a többség nem értett egyet. Ötödik, aktív informálási és kommunikációs kezdeményezések zajlanak a tudás növelésére. Vannak kezdeményezések, de azok nem elégségesek a többség szerint.

Az utolsó rész a beavatkozásokra vonatkozik, ebben a részben négy kijelentés szerepelt. A beavatkozások világosak és célorientáltak. A beavatkozások része az eredmények kiértékelése. A beavatkozások megfelelően vannak finanszírozva. A beavatkozások eredményei elérhetőek, hozzáférhetőek. Ahogy az előbbieknél is, itt is nagyon eltérőek voltak a vélemények. Egyénfüggő, például vannak olyan személyek, akik többet tájékozódnak, azok számára valószínű, hogy könnyen elérhetőek a beavatkozások eredményei. Az interjú további részében a platformmal kapcsolatos kérdésekre kerül majd sor, de azt majd csak azután kérdezik meg az alanyoktól, miután befejeződtek a platform tevékenységei.

4.5. Kérdőíves felmérés a nagyragadozó platform résztvevői körében

Összesen 15 darab kérdőívet elemeztem. A kérdőív alanyai a Stakeholder platform résztvevői. A kevés esetszám miatt nem lehet szignifikáns összefüggéseket kimutatni. A kérdések zárt kérdések voltak.

Az első kérdés a nagyragadozókkal kapcsolatos tapasztalatokra kérdez rá. A válaszadók döntő többsége (13 személy) úgy gondolja, hogy a velük kapcsolatos konfliktus nőtt az elmúlt években. Ugyanez a következtetés vonható le az interjúelemzés során is.

Az érdekelt felek közötti kapcsolatot a régióban, a kérdőívben is hasonlóan értékelték, mint az előző elemzések során. A válaszadók egyharmada úgy gondolja, hogy konfliktus uralkodik az érdekelt felek között. Kétharmaduk pedig úgy vélekedik, hogy tárgyalások vannak és a közös cselekvések megvitatása zajlik.

Az érdekelt felek a platform résztvevői közötti kapcsolatot pozitívan értékelték. A válaszadók közül két személy kivételével mindenki úgy gondolja, hogy a felek között tárgyalások vannak, megállapodásról tárgyalnak, de még nem döntöttek.

A nagyragadozókkal kapcsolatos kérdésekben a válaszadók legjobban a vadásztársaságokkal és a kutatókkal tudnak együttműködni, őket követik az erdészek és a vidékfejlesztési szervezetek. Elenyésző számú jelölést (2-3) kaptak a helyi tanácsok, állatorvosok, turisták, idegenforgalomban dolgozók. Ez magyarázható azzal is, hogy ezek a személyek vagy intézmények kevésbé foglalkoznak ezzel a kérdéskörrel, nem tartozik az ő hatáskörükbe az a probléma olyan mértékben, mint például a vadásztársaságoknak.

A bizalom szintjének szempontjából az erdészeket, természetvédelmi területek hatóságait, kutatókat jelölték a legtöbben. Kevés jelölést kaptak: a helyi tanácsok, turizmusfejlesztési szervezetek, idegenforgalomban dolgozók.

A platform várható eredményei közül az első helyen a kármegelőzési intézkedések előmozdítása áll. A válaszadók közül egy személy kivételével mindenki megjelölte ezt a tevékenységet. Kétharmaduk az érdekelt felek közötti jobb együttműködést és a hatóságokkal való együttműködés javítását jelölte. Egyáltalán nem került jelölésre az a két kijelentés miszerint csökkenti a nagyragadozók által okozott károkat és csökkenti a nagyragadozók emberi infrastruktúrákhoz való közeledésének gyakoriságát.

A platform legfontosabb gyenge pontjának a válaszadók több mint kétharmada (11) azt jelölte, hogy az érdekelt felek együttműködése nem halad előre a tanácskozástól a konkrét cselekvésekig. Közel fele (7) pedig úgy gondolja, hogy az érdekelt felek összehangolt fellépése helyi szinten nem valósul meg.

Összességében az eredmények alapján elmondhatom, hogy a kérdőíves elemzés és az interjú elemzések között erős összhang van. Ez megerősíti azt, hogy az érdekelt felek összességében milyen álláspontokat képviselnek.

5. Következtetések

A szakdolgozatom témájának kiválasztása, indoklása és szakirodalmi megalapozása után a fontosabb kutatási kérdéseket fogalmaztam meg. A helyi érdekeltek percepciójában hogyan jelenik meg a medve-ember konfliktus és annak különböző vetületei? Az érintettek szerint milyen módszerekkel, intézkedésekkel lehetne megoldani a medvetámadásokat és belőlük fakadó károkat? Tapasztalataik alapján hogyan lehetne megelőzni a jövőben a medvetámadásokat? Véleményük és ismereteik szerint hogyan lehet biztonságosabbá tenni azokat a térségeket, ahol medvetámadások történtek? Milyen közös érdekek fogalmazódnak meg és milyen együttműködési formák alakulnak ki az úgynevezett stakeholder platform folyamata során? Milyen intézményi szerkezetek foglalkoztak mostanig a medve kérdéssel, és milyen irányú átalakulások várhatóak, a nemzetközi gyakorlatok és példák ismeretében? A következtetéseimet a kutatási kérdések megválaszolásával fogom bemutatni.

Első kérdésnél azt a témakört vizsgáltam, hogy a helyi érdekeltek gondolkodásában, hogyan jelenik meg az ember-medve konfliktus és ennek milyen következményei vannak. A következtetéseimet többnyire az interjúelemzésekben és a stakeholder platform műhelymunkáiból vontam le. Melyek szerint a konfliktusok nőni fognak, ha nem történik semmiféle beavatkozás. Ez alátámasztja Milcu és társai erdélyi kutatási eredményeit, amely során a válaszadók nagy többsége úgy vélte, hogy az ember-medve együttélés rosszabbodni fog, míg nagyon kevés részük gondolta úgy, hogy javulni fog a helyzet (Milcu és társai 2016).

A következő részben három kutatási kérdésemet csoportosítom. Az érintettek szerint milyen módszerekkel, intézkedésekkel lehetne megoldani a medvetámadásokat és belőlük fakadó károkat? Tapasztalataik alapján hogyan lehetne megelőzni a jövőben a medvetámadásokat? Véleményük és ismereteik szerint hogyan lehet biztonságosabbá tenni azokat a térségeket, ahol medvetámadások történtek? A medve stakeholder platform során kidolgozott tíz tevékenység válasz a kérdéseimre, de azt hozzá kell tenni, hogy ezekkel a tevékenységekkel nem lehet egyik napról a másikra megoldani a problémát, mindössze enyhíteni lehet általuk a probléma mértékét. Minden résztvevő elvállalta egy vagy akár több tevékenység részletes kidolgozását egyénileg vagy csoportban. A nagyragadozó platform résztvevői körében lekérdezett kérdőív eredményei alapján az érdekelt felek nem bíznak teljes mértékben abban, hogy ezek a tevékenységek alkalmazva is lesznek. A platform legfontosabb gyenge pontjának a válaszadók több mint kétharmada (11) azt jelölte, hogy az érdekelt felek együttműködése nem halad előre a tanácskozástól a konkrét cselekvésekig. Közel fele (7) pedig úgy gondolja, hogy az érdekelt felek összehangolt fellépése helyi szinten nem valósul

meg. Igaz az is, hogy a kérdőív lekérdezése után került sor a tevékenységek pontosítására, kidolgozására ezért úgy gondolom, hogy ezzel a kérdéssel kapcsolatos vélemények megváltozhattak az érdekelt felek körében.

Azt a kérdést is vizsgáltam, hogy milyen közös érdekek fogalmazódnak meg és milyen együttműködési formák alakulnak ki az úgynevezett stakeholder platform folyamata során. Úgy gondolom, hogy a platform résztvevői között nem alakultak ki konfliktusos helyzetek, közősek az érdekeik a medvekérdésben. Mindenki azt szeretné, hogy a probléma megoldódjon. A csoportmunkás feladatok során az alábbi érdekek mindhárom csoportnál megjelentek: zavarás megszüntetése, károk ügyintézése gyors legyen, sürgősségi esetek menedzsmentje időben történjen, gyors legyen, károk megelőzése szempontjából pedig azt szeretnék, hogy ne legyenek károk.

Az utolsó kérdésem pedig az volt, hogy milyen intézményi szerkezetek foglalkoztak mostanig a medve kérdéssel, és milyen irányú átalakulások várhatóak, a nemzetközi gyakorlatok és példák ismeretében? A medve kérdéssel a mi térségünkbe mostanáig is azok az intézmények szerkezetek foglalkoztak, amelyek résztvevői a medve stakeholder platformnak. A stakeholder platformok három helyszínen működnek: Olaszországban, Spanyolországban és Romániában. A platform során alkalmazott módszertan segítségével a probléma megismerésétől, jobb megértésétől egészen a lehetséges megoldások kidolgozásáig jutottak el. A platform lényege a nagyragadozókkal való együttélést elősegítő regionális és lokális fórumok létrehozása. A platform beszélgetéseit szakértő facilitátorok irányítják. A három helyszínen majdnem teljes mértékben ugyanazokat a módszereket alkalmazták a műhelybeszélgetések során, kevés átalakítással a helyi adottságokhoz igazodva. A nemzetközi gyakorlatok és példák ismerete által jobban meg lehet érteni a helyzetet, a gyakorlatokat pedig át lehet alakítani annak függvényében, hogy a helyzet hogy kívánja, ugyanazt a módszert lehet alkalmazni a Föld két különböző pontján, csak a helyi adottságokhoz kell igazítani.

Összességképpen úgy gondolom, hogy a kutatás során kielégítő válaszokat kaptam a megfogalmazott kérdéseimre és jobb betekintést nyerhettem, információkkal gazdagodtam egy olyan témával kapcsolatban, amely érinti a közvetlen környezetünket. A kutatás eredményeképpen jobban megismerhettük az érintett felek felfogását, létező és lehetséges szerepeit a medve-menedzsment témájában.

A kutatás hozzájárul a közigazgatás munkájához és hatékonyságához, ami az intézmények közötti együttműködést illeti egy olyan témában, amely jelenleg hátrányt, terhet jelent a helyi közösségeknek, de ami megfelelő menedzsmenttel hasznot tud hozni azoknak.

6. Hivatkozott források

- Arnott C. James, Lemon Carmen Maria, Ardoin M. Nicole, Baja Kristin, Bednarek T. Angela, Dewulf Art, Fieseler Clare, Goodrich A. Kristen, Jagannathan Kripa, Klenk Nicole, Mach J. Katharine, Meadow M. Alison, Meyer Ryan, Moss Richard, Nichols Leah, Sjostrom K. Dana, Stults Missy, Turnhout Esther, Vaughan Catherine, Wong-Parodi Gabrielle, Wyborn Carina (2012) To co-produce or not to co-produce. *Nature Sustainability*, vol. 1, 2018 december, pp.722–724
https://www.researchgate.net/publication/329656745_To_co-produce_or_not_to_co-produce
- Atwood C. Todd, Breck W. Breck (2012) Carnivores, conflict, and conservation: defining the landscape of conflict, *USDA National Wildlife Research Center - Staff Publications*.
https://www.aphis.usda.gov/wildlife_damage/nwrc/publications/12pubs/breck124.pdf
- Demeter László, Sólyom Andrea, Hartel Tibor, Valeria Salvatori (2019) Hargita megyei Nagyragadozó Platform Első munkamegbeszélés, Nagyragadozókkal való együttélést elősegítő regionális és lokális fórumok (platformok) létrehozása.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/19011Harghita_1st_workshop_final_HU.pdf
- Demeter László, Sólyom Andrea, Hartel Tibor, Valeria Salvatori (2019) Hargita megyei Nagyragadozó Platform Második munkamegbeszélés, Nagyragadozókkal való együttélést elősegítő regionális és lokális fórumok (platformok) létrehozása.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/19021Harghita_report_2nd_workshop_HU.pdf
- Demeter László, Sólyom Andrea, Hartel Tibor, Valeria Salvatori (2019) Hargita megyei Nagyragadozó Platform Harmadik munkamegbeszélés, Nagyragadozókkal való együttélést elősegítő regionális és lokális fórumok (platformok) létrehozása.
http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/19031Harghita_report_3rd_workshop_RO.pdf
- Domokos Csaba, Kecskés Attila (2005) Ragadozók és emberek – lehetséges békésen együttélniük Romániában?, Milvus Csoport Madártani és Természetvédelmi Egyesület
- Hayward Matthew, Kerley Graham (2009) Fencing for conservation: Restriction of evolutionary potential or a riposte to threatening processes? *Biological Conservation*, vol. 1, 2009 január, pp. 1-13

- ICAS (2018) PLAN DE ACȚIUNE pentru conservarea populației de urs brun din România, Brașov
- Kellert Stephen, Black Matthew, Rush Reid Colleen, Bath Alistair (1996) Human culture and large carnivore conservation in North America. *Conservation Biology*, vol.10, 1996 augustus, pp. 977-990
- Milcu Ioana Andra, Dorresteijn Ine, Leventon Julia, Hanspach Jan, Fischer Joern. (2016) Social factors mediating human–carnivore coexistence: Understanding thematic trends influencing coexistence in Central Romania. *Ambio* 2016, 45: 490-500
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4824704/>
- Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice (2014) Cele mai bune practici și acțiuni demonstrative pentru conservarea populației de Ursus arctos in Carpații Orientali din Romania. Life+ Life ursus
http://lifeursus.carnivoremari.ro/pdf/LIFEURSUS_final_report_2015.pdf
- Powell Robert, Larson Lincoln, Holland Krafte Kathleen (2018) Characterizing conflict between humans and big cats Pantheras A systematic review of research trends and management opportunities. *Plosone*, 2018 szeptember
<https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0203877>
- Rust A. Niki, Tzanopoulos Joseph, Humle Tatyana és MacMillan C. Douglas (2016) Why Has Human–Carnivore Conflict Not Been Resolved in Namibia? *Society and Natural Resources*. 29 (9), pp. 1079-1094
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/08941920.2016.1150544>
- Sepsi Árpád, Kohl István (1997) A kárpáti barnamedvéről, Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár.
- Szabó Szilárd, Both József, Pop Mihai, Chiriac Silviu, Sandu Mihai Radu (2013) Ghid practic pentru prevenirea degradării și fragmentării habitatului ursului brun și asigurarea conectivității siturilor Natura 2000 în România. Editura Green Steps, Brasov.
<http://carnivoremari.ro/pdf/Ghid-practic-pentru-prevenirea-degradarii-si-fragmentarii-habitatului-ursului-brun-si-asigurarea-conectivitatii-siturilor-Natura-2000.pdf>
- Tőke Gabriella (2018) A barnamedve (ursus arctos) társadalmi megítélésének vizsgálata Hargita megyében. Csíkszereda 2018

Sajtóhivatkozás

- Fülöp-Székely Botond, Bíró Blanka, Iszlai Katalin (2018) Farkasszemet néznek a medvével: szakértők szerint sürgősen meg kell állítani az állomány növekedését. Krónika
<https://kronika.ro/erdelyi-hirek/farkasszemet-neznek-a-medvevel-szakertok-szerint-surgosen-meg-kell-allitani-az-allomany-novekedeset>
- Hartel Tibor (2017) Ember-medve konfliktuskezelés csak puskával? Transindex
<http://welemeny.transindex.ro/?cikk=26712>
- Hudák Hajnal (2018) Medvekvótát vezetnek be Romániában, Index
https://index.hu/kulfold/2018/05/23/medvekvotat_vezet_be_a_roman_parlament/

Kivonat

A kutatásom témája az érdekeltek elképzeléseinek vizsgálata és a helyi-megyei szintű együttműködések lehetőségei a medve-ember konfliktusok enyhítésében Hargita megyében. Azért választottam ezt a témát, mert úgy gondolom, hogy nagyon aktuális a mi térségünkben, szinte azt lehet mondani, hogy nem telik el úgy nap, hogy ne találkoznánk vele, akár hétköznapi beszélgetések során, sajtóban, tv-ben, közösségi médiában. Úgy gondolom, hogy mind gyakorlati, mind elméleti szinten nagyon aktuális az ember-medve konfliktusok témája.

Kutatásomat a fél éve indított medve stakeholder platform résztvevői körében végeztem. A stakeholder platformok három helyszínen működnek egy európai projekt keretében: Olaszországban, Spanyolországában és Romániában. A platform lényege a nagyragadozókkal való együttélést elősegítő regionális és lokális fórumok létrehozása. Ezen találkozók résztvevői azon dolgoznak, hogy jobban megértsék a problémát és ki tudjanak dolgozni lehetséges megoldásokat annak kezelésére, a helyi specifikus helyzetekhez igazodva. A platform beszélgetéseit szakértő facilitátorok irányítják. A résztvevői olyan intézmények, egyesületek, szervezetek tagjai, mint például: szarvasmarhatartók egyesülete, környezetvédelmi ügynökség, magánerdészet, vadászszövetség, Pogány-Havas kistérség, rendőrség stb.

Arnott és társai az érdekelt feleket úgy határozták meg, hogy azok a személyek, akiket egy adott probléma érint, és akiket a kutatók kölcsönhatásba hoznak a megoldás keresésében. A medve stakeholder platform találkozóin kiderült, hogy az érdekelt felek között jó, együttműködő kapcsolat van, nincsenek komolyabb nézeteltérések. A kutatás során több módszert alkalmaztam: interjú-elemzések (16 illetve 10 interjú készült a résztvevőkkel a platform műhelymunkáit megelőzően és közben), műhelymunkákon való részvétel (6 találkozó), a médiában megjelent írások tartalomelemzése (266 újságcikk), kérdőív feldolgozás (15 eset).

A nemzetközi szakirodalom áttekintése során, különböző kutatások eredményeiből kiderül, hogy a Föld más részein is problémát jelentenek azon vadon élő állatok, amelyek az emberi közegbe merészkednek, ott kisebb-nagyobb károkat okozva. A medve által okozott károk nagy része a haszonállatok körében történik, de jelentős a növénykultúrákban és a méhészetben okozott károk száma is (Tőke 2018).

Egy erdélyi kutatás során a válaszadók nagy többsége úgy vélte, hogy az ember-medve együttélés rosszabbodni fog, míg nagyon kevés részük gondolta úgy, hogy javulni fog

a helyzet (Milcu és mtsai 2016). Hasonlóan vélekednek a platform résztvevői is. Ugyanakkor egy friss kutatás alapján, amely 2018-ban készült, a lakosság 45,6%-a egyetért a mérgezéssel vagy az orvvadászattal, a probléma megoldására Hargita megyében (Tőke 2018).

Az interjúelemzések során kiderült, hogy minden érdekelt fél egyetért abban, hogy cselekedni kell, nem szabad hagyni, hogy a dolgok még rosszabbra forduljanak. Van hajlandóság a közös megoldáskeresésre az érdekelt felek között. Az is kiderült, hogy a bizalom szintje az egyes intézményekkel, szervezetekkel szemben viszonylag alacsony a témával kapcsolatban. Az alanyok a legfontosabb problémák közé sorolták az alábbiakat: nagy számú medvepopuláció, amelyről nincs pontos adat, kilövési kvóta szabályozása, a medvék egyre közelebb kerülnek a lakott területekhez, sok kárt okoznak.

A platform műhelymunkáin először arra törekedtek, hogy a résztvevők jobban megértsék a problémát, annak gyökereit. Az érdekelt feleket három csoportba osztották és a műhelymunkák során ebbe a három csoportba kellett közösen dolgozzanak: vadászok-erdészek, gazdálkodók-méhészek, civil szervezetek. A csoportmunkás feladatok az alábbiak voltak: problémafák majd célfák készítése, érdekek, szükségletek megfogalmazása, lehetséges cselekvések projektötleteinek listázása, rangsorolása, kidolgozása. Az alkalmazott módszertan segítségével a platform során a probléma megismerésétől, jobb megértésétől egészen a lehetséges megoldások kidolgozásáig jutottak el. Kiválasztottak 10 tevékenységet, amelyek a probléma lehetséges megoldásai lehetnek: 1. intervenciós kvóta és populációszabályozási kvóta alkalmazása vadászattal, 2. medvepopuláció vizsgálata, 3. helyes információk terjesztése megfelelő csatornákon, 4. gazdák segítése a károkkal kapcsolatos ügyintézésében, 5. medveturizmusra vonatkozó szabályrendszer kidolgozása, 6. minisztérium tájékoztatása a vadásztársaságok bevételeiről, vadásztársaságok érdekvédelme, 7. vadkármelegítés villanypásztorokkal, kukák, 8. motoros szabadidősport megfékezése, 9. helyi intervenciós csoportok képzése, 10. közvetlen kapcsolat a helyi lakossággal, a lakosság megfelelő, rendszeres tájékoztatása. Minden résztvevő elvállalt egy vagy akár több tevékenységet, amelyet részletesen ki fog dolgozni egyénileg vagy csoportban a későbbiekben.

A kutatás során az alábbi kérdésekre kerestem a választ: Az érintettek szerint milyen módszerekkel, intézkedésekkel lehetne megoldani a medvetámadásokat és belőlük fakadó károkat? Tapasztalataik alapján hogyan lehetne megelőzni a jövőben a medvetámadásokat? Véleményük és ismereteik szerint hogyan lehet biztonságosabbá tenni azokat a térségeket, ahol medvetámadások történtek? A kidolgozott tíz tevékenység válasz a kutatási kérdéseimre, de azt hozzá kell tenni, hogy ezekkel a tevékenységekkel nem lehet egyik napról a másikra megoldani a problémát, mindössze enyhíteni lehet általuk a probléma mértékét.

Összegzőképpen úgy gondolom, hogy a kutatás során kielégítő válaszokat kaptam a megfogalmazott kérdéseimre és jobb betekintést nyerhettem, információkkal gazdagodtam egy olyan témával kapcsolatban, amely érinti a közvetlen környezetünket. A kutatás eredményeképpen jobban fogjuk ismerni az érintett felek felfogását, létező és lehetséges szerepeit a medve-menedzsment témájában.

A kutatás hozzájárul a közigazgatás munkájához és hatékonyságához, ami az intézmények közötti együttműködést illeti egy olyan témában, amely jelenleg hátrányt, terhet jelent a helyi közösségeknek, de ami megfelelő menedzsmenttel hasznot tud hozni azoknak.